

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านไสโป๊ะ ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.1 ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.2 ระบบประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.3 แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.4 หลักการการประกันคุณภาพการศึกษา
2. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
 - 2.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
 - 2.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 2.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 2.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
 - 2.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
 - 2.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
 - 2.8 การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
3. มโนทัศน์เกี่ยวกับการประเมิน
 - 3.1 ความหมายการประเมิน
 - 3.2 ความสำคัญการประเมิน
 - 3.3 แนวคิดการประเมิน
 - 3.4 รูปแบบการประเมิน
 - 3.5 เกณฑ์การประเมิน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประกันคุณภาพการศึกษา

การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการและสังคม มีความสำคัญยิ่งที่จะให้ได้รับความเชื่อมั่นและศรัทธาจากสังคมโดยรวม การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องบริหารจัดการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยมี การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่เสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานในทุก ระดับและบุคคลที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างเป็นระบบ (กรมวิชาการ, 2544, 1-3) ผสมผสานอยู่ใน ระบบการบริหารและจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของ ผู้เรียนต่อเนื่องตลอดเวลา การประกันคุณภาพภายในจึงเป็นงานสำคัญของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาเพื่อผู้เรียนและสังคมโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, 2) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

กลุ่มพัฒนามาตรฐานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 3 (2541, 6) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ยกระดับมาตรฐานจน สถาบันการศึกษานั้น ได้รับการรับรองมาตรฐาน สามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ว่าเป็นสถาบันที่ สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2540) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า โรงเรียนเอกชนมี แนวทางจัดและพัฒนาศึกษาที่ชัดเจนและสอดคล้องกับหลักการ นโยบายและจุดเน้นของ แผนการศึกษาที่ดีของผู้เรียนแต่ละคนและทุกคน

ทบวงมหาวิทยาลัย (2541) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ กิจกรรมหรือ แนวปฏิบัติใดๆ ที่หากได้ดำเนิน การตามระเบียบและแผนที่ได้วางไว้แล้ว จะทำให้เกิดความ มั่นใจว่าจะได้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สิริรัตน์ วิภาสศิลป์ (2542, 30) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรม หรือแนวทางปฏิบัติที่จำเป็นต้องดำเนินงานเพื่อประกันว่า คุณภาพการศึกษาได้รับการรักษาไว้ และส่งเสริมเพิ่มพูน การประกันคุณภาพการศึกษาจึงรวมถึงกิจกรรมหรือแนวปฏิบัติใด ที่หาก ได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่ได้วางไว้แล้ว จะทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะได้ผลผลิตของ การศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544, 2) นิยามว่า การประกันคุณภาพ การศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามภารกิจ หรือพันธกิจที่ร่วมกันกำหนดไว้นั้น จะให้ผลผลิต ของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

กรมวิชาการ (2541, 21) นิยามว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะต่างๆตามมาตรฐานคุณภาพที่หลักสูตรและสังคมต้องการ โดย หน่วยงานทางการศึกษาจะต้องมีการวางแผน ดำเนินงานจัดการศึกษา และตรวจสอบผลการ ดำเนินงานจัดการศึกษาตามภาระหน้าที่อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยชุมชน ท้องถิ่น จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย

เกียรติศักดิ์ ทันจันทร์ (2543, 9) นิยามว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการ ที่ยกมาตรฐานของโรงเรียนให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ข้อมูลคุณภาพมาตรฐานของ โรงเรียน เพื่อรายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทุกฝ่าย ร่วมกันสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

สุพัฒน์ พรหมวัง (2542, 24) นิยามว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการ แขนงงาน ยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพ ผู้ที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานสากล สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จรัส นองมาก (2544, 63) นิยามว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นระบบหรือ กระบวนการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้มั่นใจว่าทำตามระบบแล้วจะมีคุณภาพและผู้บริโภคพอใจโดย ใช้วงจร PDCA

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (2545, 2) นิยามว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบหรือ การประเมินว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร

จิตา เสือทอง (2542, 27) นิยามว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นมาตรการหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสามารถจัดการศึกษาได้ อย่างมีคุณภาพผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

จากความหมายข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการ บริหารจัดการ การตรวจสอบและรับรองการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจ ให้กับผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องในคุณภาพของผู้เรียนว่ามีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนด

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กรณี กรมวิชาการ (2541, 20-21) ได้แก่

1. การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กิจกรรมการควบคุมคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่จะทำให้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความมั่นใจว่าสถานศึกษา ได้มีการผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพ ตามจุดมุ่งหมายแล้ว การประกันคุณภาพภายในมีระบบหรือกระบวนการเช่นเดียวกับการบริหารงาน อย่างมีคุณภาพ คือ วงจร P D C A ซึ่งการประกันคุณภาพภายในจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องคำนึงถึง ผู้บริหารต้องมีความตระหนัก เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุนและร่วมคิดร่วม ทำ ร่วมกันทำงานเป็นทีม โดยทุกคนต้องให้ความร่วมมือกัน โดยมีการติดตามกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1.1 การเตรียมการ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากที่สุด ดังนั้นในการประกันคุณภาพการศึกษาควรมีการเตรียมการในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร เป็นการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีม ซึ่งการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องที่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกัน เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมีหน้าที่ปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกฝ่ายมองเห็นคุณค่า และมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ถ้าบุคลากรยังมีความเข้าใจแตกต่างกัน มีทัศนคติที่ไม่ดี การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก็จะทำให้สำเร็จ ได้ยาก ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องปรับความคิดของบุคลากรฝ่ายต่างๆ ให้อยู่ในระดับเดียวกันก่อน โดยการจัดการประชุมเพื่อสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน โดยใช้วิทยากรของสถานศึกษาหรือวิทยากรมืออาชีพจากภายนอก โดยบุคลากรทุกคนเข้าร่วมประชุมรับทราบพร้อมกัน และต้องพัฒนาความรู้ทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในให้บุคลากรทุกคนเกิดความมั่นใจในการดำเนินงานด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ แผนปฏิบัติการประจำปี การกำหนดกรอบ แผนการประเมิน และการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Study Report)

1.1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในการประสานงาน กำกับ ดูแลช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงกันเป็นทีม โดยผู้ที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งควรดำเนินการร่วมกับบุคลากรหลักที่ได้รับมอบหมายในรูปของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน ควรพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหารซึ่งฝ่ายที่รับผิดชอบการพัฒนาคุณภาพงานนั้น เพื่อหล่อหลอมรวมกับการกิจประจำ

1.2 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังนี้

1.2.1 การวางแผน เป็นการคิดเตรียมการล่วงหน้า เพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และทรัพยากรที่จะต้องใช้ เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ สำหรับแผนต่างๆ ที่ควรจัดทำ คือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนการประเมินคุณภาพและแผนงบประมาณ

1.2.2 การปฏิบัติตามแผน ขณะดำเนินการต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ผู้บริหาร ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติ กำกับ ติดตามการทำงานทั้งระดับบุคลากร ายกลุ่ม และนิเทศ อย่างเป็นระบบ

1.2.3 การตรวจสอบประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่แสดงว่า การดำเนินงานที่ผ่านมารบรรลุเป้าหมายเพียงใด การประเมิน ต้องมีการวางกรอบการประเมิน จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ จัดเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลความหมายข้อมูลและการตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพประเมิน

1.2.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน เมื่อแต่ละฝ่ายประเมินผลเสร็จจะ ส่งผลให้คณะกรรมการรับผิดชอบนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแปลผลแล้วนำมาเสนอต่อ ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร นำไปวางแผนในระยะ ต่อไปและจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศหรือการเขียนรายงานประเมินตนเอง

1.3 ขั้นการจัดรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เมื่อสถานศึกษาดำเนินการประเมินผลภายในเสร็จแล้วจะจัดทำรายงาน โดยเริ่มจากการรวบรวมผลการดำเนินงาน และผลการประเมินมาวิเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษาและเขียนรายงาน

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในมีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อเริ่มต้นการประกันคุณภาพของสถานศึกษา 2) การดำเนินการประกัน ซึ่งต้องมีการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบประเมินผลการทำงานตามแผน และนำผลการปฏิบัติงานมาประเมินปรับปรุง 3) การจัดทำรายงานประเมินตนเองและเขียนรายงานเสนอต่อ หน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณะ

2. การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การดำเนินการตามระบบควบคุมคุณภาพ ภายในพร้อมทั้งการตรวจสอบ และการประเมินผลทั้งระบบจนทำให้สังคมมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพออกสู่สังคม ซึ่งมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ผู้ประเมินภายนอกรวบรวมข้อมูลที่สถานศึกษาจัดส่งมาให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาล่วงหน้า คือรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา พร้อมทั้งขอเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมในกรณีที่ข้อมูลที่ได้ยังไม่สมบูรณ์ ศึกษาวิเคราะห์รายงาน เอกสาร และกำหนดประเด็น รายงานข้อมูลที่ตรวจสอบ นัดวันที่จะไปตรวจเยี่ยม แจ้งกำหนดการตรวจเยี่ยม

2.2 ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา คณะผู้ประเมินภายนอกได้เข้าไปตรวจเยี่ยมสถานศึกษาในลักษณะกัลยาณมิตร ประเมินคุณภาพสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนและการบริหาร ตามที่กำหนดในมาตรฐานการศึกษา เพื่อยืนยันว่าผลการประเมินตนเองของสถานศึกษามีความถูกต้องหรือไม่ หลักฐานสนับสนุนเพียงพอหรือไม่ โดยผู้ประเมินจะประชุมร่วมกับบุคลากรของโรงเรียน สังเกตการเรียนการสอน สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บันทึกข้อมูลตามที่ปรากฏเมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว คณะผู้ประเมินจะนำข้อมูลที่ได้อาภิปรายร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์สรุปตามมาตรฐานและให้ข้อเสนอแนะต่อบุคลากรของสถานศึกษาด้วยวาจา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบความถูกต้องและให้โอกาสสถานศึกษาชี้แจงในกรณีที่เห็นว่าข้อมูลไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ข้อสรุปที่รายงานจะต้องเป็นผลจากการประชุมร่วมกันของผู้ประเมินทั้งคณะ

2.3 หลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา คณะผู้ประเมินร่วมกันจัดทำรายงานผลการประเมินสถานศึกษา โดยนำข้อมูลทั้งหมดเขียนให้ตรงกับหลักฐานข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ และตรงกับกรรายงานให้สถานศึกษาทราบด้วยวาจา แล้วส่งรายงานให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งจากสมศ. พิจารณาความถูกต้องชัดเจน ครบถ้วนและเชื่อถือได้ เพื่อปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงจัดส่งรายงานให้สถานศึกษาตรวจสอบและโต้แย้งภายใน 15 วัน หลังจากพิจารณาข้อโต้แย้งอาจมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยืนยันตามรายงาน แล้วจึงนำเสนอ สมศ. เพื่อให้การรับรองและเผยแพร่ต่อไป

เห็นได้ว่าทุกขั้นตอนของการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น ผู้ประเมินมิได้ดำเนินการโดยลำพัง แต่จะต้องได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษา ในบรรยากาศของผู้ร่วมงานที่มุ่งช่วยเหลือกันเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ โดยปราศจากการสร้างแรงกดดันและการแสดงอำนาจหรืออิทธิพล

สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพภายนอกประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ คือ 1) ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาเป็นการรวบรวมข้อมูลที่สถานศึกษาจัดส่งมาให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาล่วงหน้า 2) ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ผู้ประเมินจะดำเนินการเก็บข้อมูลและเสนอแนะอย่างเป็นกัลยาณมิตรด้วยวิธีการต่างๆ แล้ววิเคราะห์มาตรฐานนำเสนอต่อสถานศึกษาด้วยวาจา 3) หลังการตรวจเยี่ยมจัดทำรายงานส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและส่ง

รายงานกลับสถานศึกษาตรวจสอบและโต้แย้งภายใน 15 วัน กรณีสถานศึกษาผ่านคุณภาพมาตรฐาน ก็จะได้รับรางวัลรับรองจากสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอก จะต้องดำเนินการเป็นเรื่องเดียวกัน เพียงแต่ การประเมินผลภายในเป็นการกระทำโดยคนภายในสถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแลเป็นผู้ ประเมินและถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา

ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ ดังนี้

อ่ำรุ่ง ฉันทวานิช (2542, 79-80) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา ว่าเป็นวิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติหรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ประการ คือ

1. การควบคุมคุณภาพ คือ กระบวนการหรือแนวทางปฏิบัติที่นำการศึกษาสู่คุณภาพ ประกอบด้วย
 - 1.1 การกำหนดมาตรฐาน ด้านผลผลิต ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ
 - 1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศิษยานิเทศก์ และผู้บริหารทางการศึกษา
2. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย
 - 2.1 การประกันคุณภาพความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาและการจัดทำรายงานของสถานศึกษาต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตามและตรวจสอบของสถานศึกษา
 - 2.2 การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงมาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. การประเมินคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวทางปฏิบัติในการตรวจสอบควบคุมคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย
 - 3.1 การทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
 - 3.2 การประเมินคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือประเมินคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน กระบวนการทบทวนคุณภาพการศึกษา สามารถดำเนินการทั้งในระหว่างกิจกรรม การควบคุมคุณภาพ การศึกษาและในกิจกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, 7-8) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ มีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษา ให้เข้าสู่มาตรฐาน
2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอกแต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน เพราะดำเนินการ โดยหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดเดียวกับสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการตรวจเยี่ยมเป็นระยะๆ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือสถานศึกษา

แนวคิดตามหลักบริหาร การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้ เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ ผู้บริหารและครูผู้สอน มีการดำเนินการร่วมกันในการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน โดยวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบ ประเมิน และปรับปรุงทบทวน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, 105) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีแนวคิดตั้งอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันเพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพให้ได้ผลผลิตอัน ได้แก่ผู้เรียนมีคุณภาพ โดยมีกระบวนการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในที่เป็นกลไกสำคัญอยู่ 3 ขั้นตอน คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติจะนำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่มุ่งเน้นเรื่อง การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต กระบวนการและปัจจัย รวมทั้งทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการที่มุ่งการนำโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้น

- 2.1 การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้และติดตามประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียนรวมทั้งจัดทำรายงาน โรงเรียนต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไปซึ่งเป็นลักษณะการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนโดยโรงเรียนเอง

- 2.2 การนิเทศเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มุ่งเน้น

3.1 การประเมินคุณภาพการพัฒนาคุณภาพภายในภาพรวมหรือประกันคุณภาพการศึกษา

3.2 การเตรียมโรงเรียนเพื่อการประเมินภายนอกต่อไป

จะเห็นได้ว่า แนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษาตั้งอยู่บนฐานของการป้องกันไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ

หลักการประกันคุณภาพการศึกษา

ได้มีผู้กล่าวไว้เกี่ยวกับหลักการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542, 151-152) ได้กล่าวถึงหลักการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนดมีหลักการ ดังนี้

1. รัฐกระจายอำนาจการกำหนดนโยบายการบริหาร งานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรให้เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท

2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

3. รัฐจะต้องจัดให้มีการควบคุมคุณภาพการศึกษา มีระบบการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา และระบบประเมินคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ (2544,13-16) ได้กล่าวถึงหลักการของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพจะเน้นการสร้าง ความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการทั้งภายในและภายนอก

2. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการบริหารจัดการศึกษาทั้งระบบของสถานศึกษา และเป็นกลยุทธ์เชิงรุกที่เป็นการวางแผนและเตรียมการป้องกันล่วงหน้าก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น ไม่ใช่การแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว

3. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาการ หลักข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ กระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ หลักตรรกและความสมเหตุสมผล

4. การตรวจสอบ การวัดและประเมินผลในบริบทของการประกันคุณภาพ มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับ สำหรับใช้ในการวางแผนเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจับผิด หรือการตัดสินให้รางวัลหรือลงโทษ

5. คุณภาพของการออกแบบ (มาตรฐานการศึกษา มาตรฐานหลักสูตร) และ กระบวนการทำงาน (การเรียนการสอน) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

6. การประกันคุณภาพการศึกษานั้นความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะและความมั่นใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. การประกันคุณภาพการศึกษาให้ความสัมพันธ์ต่อการประสานสัมพันธ์ภายในระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ และการร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัด

8. ภาวะความเป็นผู้นำและความเอาใจจริงเอาใจ ของผู้บริหารสถานศึกษาและการกระจายอำนาจความรับผิดชอบที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, 11) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามแนวคิดของหลักการบริหารไว้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา มิใช่การจับผิด หรือทำให้บุคลากรเสียหน้า โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 นั้น ต้องทำให้ การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา มิใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูและบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

สรุปได้ว่า หลักการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียน ได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตาม เป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยยึดกรอบตามประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ประกอบด้วย การจัดระบบบริหารและ สารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาการประเมินคุณภาพ การศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษา และการผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมี นักการศึกษาได้กล่าวเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ในแต่ละด้านดังนี้

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

กรมวิชาการ (2544, 30-46) เสนอแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานทรัพยากรและประสิทธิภาพ การพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งที่มีความแตกต่างกันไว้ดังนี้

การบริหารและการจัดการเป็นการนำทรัพยากรและวิธีการดำเนินงานจัด การศึกษาที่มีโครงสร้างการบริหารงาน กำหนดขอบข่าย ภาระงาน บทบาทหน้าที่ของบุคลากร ตรงตามความรู้ ความสามารถอย่างชัดเจน เพื่อการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงาน ให้บรรลุ เป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้ต้องอาศัยการนิเทศ การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่าง ใกล้ชิด พร้อมรายงานผลให้บุคลากรได้ทราบ เพื่อนำผลไปปรับปรุง พัฒนางานที่รับผิดชอบ ต่อไป การบริหารจัดการที่ดีควรมุ่งเน้นคุณภาพผลผลิตขององค์กร ด้วยการสร้างคุณค่าให้กับ ผู้เรียน ผู้ปกครอง บุคลากร ชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาและสังคมโดยรวม

การจัดทำสารสนเทศเป็นการสร้างระบบการจัดการข้อมูลคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาที่สามารถใช้ในการตัดสินใจ วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากสภาพปัจจุบัน สถานศึกษาทุกแห่ง ต้องมีข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ผู้เรียน และบุคลากรแล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมา วิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งมีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่ เข้าใจง่ายและจัดระบบข้อมูลให้เป็นระบบ ซึ่งเป็นการแสดงคุณภาพของสถานศึกษาที่เป็น ปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, 21) เสนอให้สถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ทำหน้าที่กำหนดแนวทาง วิธีการดำเนินการ กำกับ ติดตามให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน เสนอแต่งตั้ง คณะบุคคล ทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา รวมทั้ง การให้มีระบบสารสนเทศที่มีข้อมูล ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เพียงพอต่อการดำเนินการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544, 33) ให้ความหมายการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ หมายถึง การสร้างระบบการจัดการข้อมูลคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่สามารถใช้ตัดสินใจ วางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ทั้งในระดับห้องเรียนเป็นรายบุคคล ระดับชั้น กลุ่มวิชา และ ระดับสถานศึกษา ซึ่งเป็นการแสดงคุณภาพโดยรวมของสถานศึกษา

องค์ประกอบของระบบสารสนเทศ

การจัดทำระบบสารสนเทศ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูล เป็นข้อเท็จจริงต่างๆ ภายในสถานศึกษาและตามบริบทของสถานศึกษา แต่ละแห่ง เป็นปัจจัยนำเข้าของระบบสารสนเทศ

2. การจัดเก็บข้อมูล เป็นการรวบรวมและจัดเก็บรักษาข้อมูล และสารสนเทศที่มีอยู่ หรือที่ได้มาอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม เพียงพอ ถูกต้อง ตรงตามความต้องการ สะดวกต่อการนำมา ประมวลผลหรือนำมาใช้ และสามารถแก้ไขปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันได้ง่าย

3. การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ของข้อมูล จัดกระทำข้อมูลเพื่อให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้ วิธีการประมวลผลข้อมูลมีหลายวิธี เช่น การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การแจกแจง ตลอดจนการใช้สูตรทางคณิตศาสตร์ต่างๆ (ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน)

4. สารสนเทศ เป็นข้อมูลที่ผ่านการประมวลผล หรือการวิเคราะห์แล้วเป็น ผลผลิตของระบบที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

โครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา (2547, 124-126) ได้อธิบายว่า การจัดทำระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์เป็นปัจจุบัน ครอบคลุมตัวชี้วัดในแต่ละมาตรฐาน คุณภาพ การศึกษา ทั้งด้านบริบทของโรงเรียน ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ย่อมส่งเสริมให้โรงเรียน สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐาน และนำไปสู่การได้รับการรับรองคุณภาพตามระบบ ประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

สารสนเทศ (information) หมายถึง ข้อมูลการวิเคราะห์ ตรวจสอบ หรือ ประมวลผลแล้ว อยู่ในรูปที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้ตามวัตถุประสงค์ เช่น อัตราส่วนครู

คือนักเรียน ร้อยละของเด็กกลุ่มที่มีปัญหา ซึ่งมาจากเกณฑ์ชี้วัดของกระบวนการมาตรฐานของระบบคุณภาพย่อหน้านั้นเอง

กรมสามัญศึกษา (2542, 7) ได้ให้ความหมายการพัฒนาาระบบสารสนเทศ (information system) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูลให้อยู่ในรูปสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สูงสุด และการจัดเก็บรักษาอย่างมีระบบ เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้สารสนเทศที่ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบสามารถนำไปใช้สนับสนุนการบริหาร และการตัดสินใจทั้งในระดับปฏิบัติ หรือระดับบริหาร

วีระยุทธ ชาศะกาญจน์ (2551, 83) กล่าวว่า การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ได้แก่ การสร้างระบบการจัดการข้อมูลคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่สามารถใช้ตัดสินใจ วางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในทุกๆระดับ เช่น สารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา สารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน สารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ และสารสนเทศตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษา

จากเอกสารที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ หมายถึง การจัดระบบโครงสร้างการบริหารและจัดเก็บข้อมูล ประกอบด้วย การจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารงาน โดยกำหนดขอบข่าย ภาระงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ ผู้รับผิดชอบชัดเจนตรงตามความรู้ความสามารถ มีการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงาน มีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศครอบคลุมเพียงพอ ถูกต้องตรงกับความต้องการ เป็นปัจจุบัน ทันต่อการใช้งาน มีการนิเทศติดตามผล ประเมินผล รายงานผลและนำผลไปใช้ในการบริหารและปรับปรุงพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, 21) ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานระดับสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมวิชาการ (2544, 26) การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเป็นการมุ่งเน้นมาตรฐานด้านผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, 16) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา คือ การกำหนดมาตรฐานตามความประสงค์ของตน เพื่อให้เป็นไปตามหลักความยืดหยุ่น (flexible) และความเหมาะสมแก่หน่วยปฏิบัติ (suitable) ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) สอดคล้องกับการดำเนินงานในเรื่องการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, 12-14) ได้สรุป การสร้าง และปรับปรุงมาตรฐานโรงเรียนมีขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูล ทบทวนมาตรฐานหรือสภาพที่พึงประสงค์ ของหน่วยงานนั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาข้อมูลและความต้องการจากหลายๆ ด้าน ทั้งความต้องการ ของโรงเรียนเองของชุมชน เพื่อใช้ในการปรับปรุง พัฒนา

2. การกำหนดกรอบความคิดให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตร แนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมไว้ จะทำให้คณะกรรมการผู้รับผิดชอบ ในการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนเกิดแนวคิดที่ถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินการต่อไป

3. ขอร่างมาตรฐาน เป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนามาตรฐาน เพราะเป็นขั้นตอนที่ คณะกรรมการจะร่วมกันประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ความต้องการ เพื่อกำหนดองค์ประกอบและรายละเอียดของมาตรฐานให้ถูกต้องตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี เหมาะสมกับข้อจำกัดและความต้องการ

4. การทำประชาพิจารณ์ เป็นการนำผลที่เกิดขึ้นจากการประชุมปฏิบัติการ ได้แก่ ร่างมาตรฐานโรงเรียน ไปให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วม ในการพิจารณาและเสนอความคิดเห็น เพิ่มเติม

5. การทดลองใช้มาตรฐาน เป็นการนำร่างมาตรฐานที่ผ่านการทำประชาพิจารณ์ แล้วไปทดลองใช้ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงความเป็นไปได้และปัญหาอุปสรรค

6. การตรวจสอบ ปรับปรุงมาตรฐาน โดยตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา เชิงทฤษฎี เชิงโครงสร้าง และความชัดเจนของภาษาที่ใช้

7. การเสนอขอความเห็นชอบ การพัฒนามาตรฐานของโรงเรียนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อประกาศใช้ต่อไป

8. การประกาศใช้และเผยแพร่ เมื่อมาตรฐานโรงเรียนได้รับความเห็นชอบแล้ว โรงเรียนจึงสามารถประกาศใช้และเผยแพร่มาตรฐานให้ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, 1) ได้สรุปว่า มาตรฐาน คือ สภาพที่พึงประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดขึ้น อาจเป็นปัจจัย วิธีการดำเนินงาน หรือผลผลิตที่มี คุณภาพ

สรุปได้ว่า การพัฒนามาตรฐานการศึกษา หมายถึง การกำหนดมาตรฐานระดับ สถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน บริบทของสถานศึกษา ท้องถิ่นและมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ทบทวนมาตรฐาน ตลอดจนความต้องการ ของโรงเรียน ชุมชน เพื่อใช้ในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนา กำหนดมาตรฐานการศึกษาให้

สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตร แนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน เสนอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ประกาศใช้ เผยแพร่มาตรฐานการศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, 21) ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นอย่างเป็นระบบ กำหนดวิธีการดำเนินงานที่มีหลักวิชาการ ผลวิจัย ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ มีแผนปฏิบัติการประจำปี กำหนดบทบาทผู้เกี่ยวข้องและการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2544, 37-46) ได้สรุปความหมายว่า การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่มีขั้นตอนเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือปรับแต่งวิสัยทัศน์ จัดลำดับความสำคัญของภารกิจ กำหนดรูปแบบ วิธีการจัดระบบขององค์กรและการบริหารสถานศึกษา กระบวนการการวางแผนเป็นกลไกที่จะสร้างองค์ประกอบขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่จะสนับสนุนและรองรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นแผนที่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำอย่างมีระบบ ในการกำหนดนโยบาย ภารกิจ เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างชัดเจน ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน บริบทของสถานศึกษา มีการกำหนดโครงสร้างองค์ประกอบของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีระยะเวลาในการปฏิบัติ เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่สามารถปฏิบัติได้จริง ด้วยความเห็นชอบของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546,67) ได้สรุปกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ดังนี้

1. มีการวางแผนต่อเนื่อง
2. มีการกำหนดเป้าหมายระดับความก้าวหน้าเพียงพออย่างชัดเจน
3. มุ่งเน้นความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน โดยยึดแนวทาง 3 ประการ คือ
 - 3.1 ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาการเรียนรู้
 - 3.2 วิธีการที่จะทราบว่าผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาการเรียนรู้
 - 3.3 ดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จ

ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด

4. จัดทำให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและบริบทต่างๆ ได้แก่ นโยบายและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ความคาดหวังของชุมชน

5. เกิดจากความร่วมมือกันอย่างเป็นระบบด้วยความรอบคอบ รอบรู้และรอบด้าน โดยใช้กระบวนการที่เอื้อให้เกิดผล ดังนี้

5.1 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทุกฝ่าย

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลคุณภาพผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

5.3 การใช้ข้อมูลสภาพจริงของผู้เรียนเป็นฐาน

5.4 การปฏิบัติได้ทันที โดยลำดับจุดเน้นการพัฒนายุทธศาสตร์ วิธีการและ แนวปฏิบัติที่เป็นไปได้และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, 113-119) ได้กล่าวถึง การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ว่าเป็นกระบวนการที่คณะครูในสถานศึกษาผู้บริหารและ ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำแผน โดยเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา กำหนดภารกิจ กำหนดโครงการในแต่ละปีการศึกษา เมื่อกำหนดโครงการแล้ว คณะครูและบุคลากรที่ได้รับมอบหมาย ให้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมใดก็ตามก็จะต้องทำในการเขียนโครงการต้องคำนึงถึงความ เป็นไปได้ในการปฏิบัติและศักยภาพของสถานศึกษาด้วย

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2551, 83) กล่าวว่า การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการจัดแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อจำกัดของสถานศึกษา รวมถึงจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของ สถานศึกษาด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดการยอมรับร่วมกัน พร้อมทั้งนำไปสู่การปฏิบัติเป็นแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ทุกฝ่าย ประกอบด้วยครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ภารกิจ เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและบริบทของ สถานศึกษา ตลอดจนกำหนดโครงสร้าง องค์ประกอบของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษารอบด้าน โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี สามารถปฏิบัติได้โดยผ่านความเห็นชอบของทุกฝ่าย

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ (2544, 26) ให้ความหมายว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษา หมายถึง การกำกับ ติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องให้บรรลุเป้าหมาย ตาม แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ ด้วยการกำหนดขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน การรายงาน การมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบ โดยจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจน ครอบคลุมงาน/

โครงการของสถานศึกษา พร้อมให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แรงจูงใจและขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน การนิเทศ ตรวจสอบ ตลอดจนการประเมินผล สรุป รายงานผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือกิจกรรมเป็นระยะ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, 21) กล่าวว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยนำแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้วยกระบวนการในการปฏิบัติที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบ วัดผลประเมินผลแต่ละ โครงการ หรือกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, 30) กล่าวว่า การปฏิบัติตามแผน ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน ควบคุม กำกับ นิเทศ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจและอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรภายในสถานศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน และรับผิดชอบแผนงาน โครงการให้เป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติ ซึ่งบางแผนงาน/โครงการ ผู้บริหารจำเป็นต้องดำเนินการเอง

วิระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2551, 84) กล่าวว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการนำแผนพัฒนาสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารจะต้องแสวงหาวิธีการให้บุคลากรทุกคนเกิดความตระหนัก ยอมรับ และมีพันธะผูกพันต่อเป้าหมายและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำ พร้อมติดตาม กำกับอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผลการดำเนินงานของสถานศึกษา บังเกิดผลสัมฤทธิ์ตามแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงานตามแผนที่บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมจัดทำแผนอย่างมีระบบ ประกอบด้วย การกำหนดขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน การแบ่งงาน การมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติงานตามขั้นตอน วิธีการและแผนงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แรงจูงใจ ตลอดจนการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและ รายงานผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือกิจกรรม

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544, 8) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง กระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรใน

สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป้าหมาย จุดเน้นและทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา โดยจำแนกได้ดังนี้

1. การตรวจสอบเป็นการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานของสถานศึกษา สำหรับนำไปเป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา

2. การทบทวนเป็นการนำข้อมูลการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว มาพิจารณาเปรียบเทียบว่า เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด และหาสาเหตุตลอดจนแนวทางแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, 105) สรุปว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในรูปคณะกรรมการการประเมินผล โดยกำหนดกรอบ กระบวนการ เกณฑ์การประเมิน และแนวปฏิบัติในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ วิเคราะห์ เพื่อนำผลไปปรับปรุงพัฒนา รวมทั้งจัดทำรายงานต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ เป็นลักษณะการตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนเอง

กรมวิชาการ (2544, 13-46) ได้กล่าวว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ในบริบทของการประกันคุณภาพการศึกษา มีจุดประสงค์สำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับ สำหรับใช้ในการวางแผน เพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจับผิดหรือการตัดสิน ให้รางวัลหรือทำโทษ ซึ่งการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย กิจกรรม 2 กิจกรรม คือ

1. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบและทบทวนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดแผน กรอบ ภาระการตรวจสอบและทบทวน คณะบุคคล เพื่อรับผิดชอบและนำผลมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน

2. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยเขตพื้นที่การศึกษาและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการตรวจสอบและทบทวน โดยคณะกรรมการจากภายนอก ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆ เช่น ผู้แทนสถานศึกษาต่างๆ ในเขตพื้นที่การศึกษา และเจ้าหน้าที่จากเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการตรวจสอบดังกล่าวจะต้องรายงานผลให้สถานศึกษาทราบผล เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, 21) กล่าวว่า การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และเป็นไปตามสภาพความเป็นจริง ผลการตรวจสอบนำไปปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, 80) กล่าวว่า การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา คือ การประเมินตนเองของสถานศึกษา เป็นกระบวนการ ตรวจสอบการทำงานของตนเองของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะตามยุทธศาสตร์และจุดเน้นที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

วีระยุทธ ชาศะกาญจน์ (2551, 84) กล่าวว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ การศึกษา ประกอบด้วย การตรวจสอบและทบทวนผลการดำเนินงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลของ บุคลากรในสถานศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัด เป็นการติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งควรจะได้ดำเนินการตามระยะเวลาต่างๆ ที่เหมาะสม และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการ ประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย การ กำหนดกรอบ กระบวนการ เกณฑ์การประเมิน แนวปฏิบัติในการรวบรวมข้อมูล โดยการแต่งตั้ง คณะกรรมการประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูล ติดตาม ตรวจสอบ วิเคราะห์ สรุปผลการดำเนินงาน นำเสนอผลการตรวจสอบ ทบทวน รายงานผลการประเมิน เพื่อปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน โดยทุกฝ่าย

6. การประเมินคุณภาพการศึกษา

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542, 149-152) ได้สรุปว่า การประเมินคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย

1. การทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (external school review)
2. การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (accreditation)
3. การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา (total quality education)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, 113-119) ได้อธิบาย การประเมินคุณภาพการศึกษาว่า เมื่อวางแผนงาน/โครงการต่างๆ และดำเนินการโดยบุคลากร ผู้รับผิดชอบ จำเป็นต้องมีการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน ทำการประเมินตนเองตาม กรอบที่กำหนดไว้ ด้วยเครื่องมือและยึดเกณฑ์การประเมินด้วยความตระหนัก ในความสำคัญและ

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลหลังจากนั้น คณะกรรมการต้องร่วมกันเขียนรายงานการประเมินตนเองตามสภาพจริงของแต่ละโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546, 22) ได้อธิบายว่า การประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นการจัดให้ผู้เรียนทุกคนทุกระดับช่วงชั้นของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก คุณลักษณะสำคัญ ด้วยเครื่องมือมาตรฐานและครอบคลุมสอดคล้องกับการดำเนินงานตามแผนงานและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, 90) ได้สรุปว่า กระบวนการประเมินตนเอง คือ กระบวนการในการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้ควบคุม ตรวจสอบคุณภาพภายในโรงเรียน โดยมุ่งให้ทุกคนได้ประเมินการทำงานของตนเอง ในลักษณะของการตรวจสอบที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมินตามภารกิจของตนเอง ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาสภาพและผลการดำเนินงานของโรงเรียน
2. กำหนดนโยบายและทิศทางการประเมิน
3. แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน
4. ทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่าย โดยสร้างความตระหนักในความสำคัญของการประเมิน

5. วางแผนการประเมิน

- 5.1 กำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ของการประเมิน
- 5.2 กำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ที่จะประเมิน
- 5.3 กำหนดขั้นตอน วิธีการ เครื่องมือ และเกณฑ์การประเมิน
- 5.4 กำหนดกรอบการประเมิน
- 5.5 วางแผนการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ สรุป และรายงานผล

6. ลงมือประเมินผล

7. วิเคราะห์ สรุปผลการประเมิน
8. รายงานผลการประเมิน

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2551, 84) กล่าวว่า การประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อร่วมกันประเมินความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรคในการบริหารจัดการของสถานศึกษา อันจะได้เป็นสารสนเทศ เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาและการจัดสรรทรัพยากรของสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากเอกสารที่กล่าวสรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ กรอบ ขั้นตอน วิธีการ เครื่องมือและเกณฑ์การประเมิน ด้วยความตระหนักในความสำคัญให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับการดำเนินงานตามแผนงานและมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

กรมสามัญศึกษา (2544, 1) ให้ความหมาย การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี หมายถึง กระบวนการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่กระทำโดยบุคลากรในหน่วยงาน สังกัดเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูล วิเคราะห์ แปลผลและนำเสนอข้อมูลจากการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไปช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดพร้อมที่จะรับการประเมินจากภายนอก และเพื่อรายงานผลการประเมินต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน

กรมวิชาการ (2544, 8) ได้ให้ความหมาย การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี หมายถึง การแสดงผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในแต่ละปีว่าบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน และใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพภายนอก กำหนดไว้ โดยให้สถานศึกษารายงานผลการพัฒนาคุณภาพในลักษณะการวินิจฉัยคุณภาพการศึกษาของตนเองได้ว่าบรรลุตามเกณฑ์ มาตรฐานดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2551, 84) กล่าวว่า การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นการนำเสนอข้อมูลผลการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษาให้บุคลากรภายในสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด ชุมชน และสาธารณชน ได้รับทราบระดับความสำเร็จ ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาของสถานศึกษาในอนาคตต่อไป

จากเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่า การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี หมายถึง การแสดงผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในแต่ละปีว่า บรรลุ ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพหรือไม่ ประกอบด้วย กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ แปลผล และนำเสนอข้อมูลจากการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเผยแพร่ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

8. การผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, 22) ได้กล่าวว่า การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดทำการส่งเสริม สนับสนุน และร่วม

ดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่ นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ให้ หน่วยงานต้นสังกัดทำการตรวจสอบทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี

กรมวิชาการ (2544, 46) ได้ให้ความหมายว่า การผดุงระบบประกันคุณภาพ การศึกษา หมายถึง กลไกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบ มีหน้าที่หลักในการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อส่งเสริม พัฒนา และประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานของระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่สำคัญ ทำหน้าที่กำกับ ติดตาม ประเมินและผดุงระบบ การประกันคุณภาพ ได้แก่ สำนักผู้ตรวจราชการ หน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้งานพัฒนาคุณภาพ การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ควรมีการศึกษาค้นคว้า เทคนิค วิธีการที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ สร้างความรู้สึกรักของบุคลากรทุกคนให้มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ คุณภาพที่ดี ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, 6) ได้ให้ความหมายว่า การผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานหรือกิจกรรม เพื่อปรับปรุงพัฒนาและรักษาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้คงอยู่และมีการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนติดตามความคิดเห็น ความพึงพอใจ ข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการรายงานคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมา เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับ เพื่อพัฒนา ปรับปรุงงานและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ต่อไป

โครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา (2547, 99) ได้ให้แนวคิด ในการผดุงระบบและพัฒนาคุณภาพว่า การพัฒนาคุณภาพจะเน้นที่การหันกลับมาสำรวจระบบและ ทำการปรับปรุงระบบ แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งเรื่องการพัฒนาคน แต่เป็นการพัฒนาอย่างมีทิศทาง คือ พัฒนาคอนให้เข้ากับระบบที่พัฒนาขึ้น ทั้งนี้การพัฒนาคอนจะไม่แยกออกจากระบบและการทำงาน การพัฒนาคอนเป็นกระบวนการที่ต้องให้ความสนใจ ไม่เพียงแต่การพัฒนาความรู้และทักษะเท่านั้น ที่สำคัญคือการพัฒนาเจตคติ โดยการสร้างความตระหนักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2551, 84-85) กล่าวว่า การผดุงรักษาระบบประกันคุณภาพ ของสถานศึกษา เป็นการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางการบริหารคุณภาพ หรือ วงจร PDCA

จากเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่า การผุดงระบบประกันคุณภาพการศึกษาประจำปี หมายถึง การติดตามความคิดเห็น ความพึงพอใจ ข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อรายงานคุณภาพการศึกษาและนำผลสรุปจากการรายงานไปใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ เพื่อพัฒนาบุคลากร ตลอดจนปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้วยความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

มโนทัศน์เกี่ยวกับการประเมิน (Evaluation)

ความหมายการประเมิน

การประเมิน มีผู้ให้ความหมายของการประเมินไว้หลายท่าน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524, 1-2) ให้ความหมายการประเมินว่า หมายถึง การตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อีกนัยหนึ่ง การประเมินเป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ สำหรับตัดสินคุณค่าของโปรแกรมการศึกษาผลิตผล กระบวนการจัดมุ่งหมายของโครงการ หรือโปรแกรมหรือทางเลือกต่างๆ ที่ออกแบบเพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมาย จุดเน้นของการประเมิน คือ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้สารสนเทศเพื่อตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ ผลการประเมินมีความเฉพาะสูงมาก ที่แตกต่างกับผลการวิจัยที่มีความเป็นสากลสูง

ศิริวัฒน์ วรรณาม (2540, 18) โดยสรุปความหมายของการประเมินออกเป็น 2 แนวทาง คือ เป็นวิธีการตัดสินคุณค่าหรือตราค่าของสิ่งที่ถูกประเมิน และเป็นการเสนอสารสนเทศ เพื่อช่วยเสนอทางเลือกในการตัดสินใจต่อการดำเนินงานต่างๆ

จรัส นองมาก (2544, 23) ได้กล่าวว่าการประเมินเป็นการตัดสินคุณภาพของสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยผลที่ได้จากการตรวจวัดไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ

ส.วาสนา ประवालพฤษ์ (2544, 16) ได้ให้ความหมายการประเมินว่าหมายถึง กระบวนการตรวจสอบหรือตัดสินพิจารณาคุณลักษณะของกิจกรรมหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อกำหนดคุณค่าคุณภาพ ความถูกต้อง ความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์เป็นหลัก

พิสณู ฟองศรี (2549, 2) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่าหมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้โดยสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จากความหมายที่กล่าวมา สามารถสรุปความหมายของการประเมินได้ว่า การประเมินเป็นการตัดสินคุณค่า คุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ถูกวัดและนำสารสนเทศที่ได้ไปเปรียบเทียบ

กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนำไปใช้ในการปรับปรุงและวางแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ความสำคัญของการประเมิน

การประเมินมีปรัชญาสำคัญเพื่อพัฒนาสิ่งที่จะประเมิน การประเมินจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา ไม่ใช่เป็นการตรวจสอบที่เน้นการจับผิดตามแนวคิดเดิมๆ ดังคำกล่าวที่ว่า “Evaluation’s most important purpose is not to prove, but to improve.” (Stufflebeam, 2004, 247) ทำให้ในปัจจุบันทุกฝ่ายจึงเห็นประโยชน์ของการประเมิน โดยเข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่เน้นความสำคัญของประเทศชาติหรือผู้รับบริการ ดังนั้นถ้าต้องการจะพัฒนาสิ่งใดก็สามารถประเมินสิ่งนั้นๆ แล้วนำผลการประเมิน ไปใช้ประโยชน์ (อ้างถึงใน พิสนุ พงศ์ศรี, 2549, 1)

การประเมิน มีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารงาน เนื่องจากให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานด้านต่างๆ ดังที่ศิริชัย กาญจนวาสี (2537, 67) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินในด้านต่างๆ เช่น

ด้านบริหาร (administrative) การประเมินสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดตาม กำกับ การดำเนินงาน ให้เป็นไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ด้านจิตวิทยา (psychological) การประเมินสามารถใช้เป็นกลยุทธ์ สำหรับการกระตุ้นให้เร้าความสนใจ และสร้างความตื่นตัวในการปฏิบัติงาน

ด้านรัฐศาสตร์ (sociological) การประเมินสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติ (accountability) ตลอดจนสามารถใช้เป็นกลยุทธ์ในการสร้างแรงสนับสนุน

นอกจากนี้ สมคิด พรหมจ้อย (2535, 11) ได้ชี้แจงให้เห็นถึงประโยชน์ของการประเมินที่มีต่อการวางแผน การบริหารงาน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดแผนงานและโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินงาน กิจกรรม ตลอดจนความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ

2. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานที่นำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการดำเนินงานโครงการให้ เป็นไปตามทิศทางที่ต้องการ

3. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจกรรมที่นำมาใช้ในการตัดสินใจ และวินิจฉัยที่จะดำเนินงานในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือจะขยายการดำเนินงานต่อไปอีก

4. ช่วยให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกประสิทธิภาพของการดำเนินงานว่าเป็นอย่างไร คำนวณค่ากับการลงทุนหรือไม่

5. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า การประเมินมีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารงานต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง เพราะการประเมินจะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน

การประเมินมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจคุณค่าของวิธีการ และการบรรลุถึงความสำเร็จของการดำเนินงาน ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน ช่วยให้ผู้สามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นประโยชน์ที่สำคัญยิ่งของการประเมิน อันจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ดังที่ Stafflebeam (1971 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2538, 52-56) ได้กล่าวว่า “การประเมินเป็นการระบุปัญหา การจัดการและเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ เลือกลงเลือกตลอดจนวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม” แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน จึงได้รับการพัฒนาเรื่อยมา นิยามของการประเมิน เริ่มเปลี่ยนจากการประเมินที่เน้นการผลิตรายเดียวมาเป็นการประเมินกระบวนการด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจคุณค่าของโครงการ และข้อมูลที่จะช่วยในการปรับปรุงโครงการ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน พอที่จะแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ การประเมินเพื่อตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน (Judgmental evaluation) ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่ได้รับการยอมรับกันในปัจจุบัน อีกกลุ่มหนึ่งก็คือ การประเมินเพื่อแสวงหาสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ (decision-based evaluation) ดำเนินการต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์สำคัญยิ่งของการประเมินที่ช่วยให้การตัดสินใจเกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล (สุวิมล ว่องวานิช, 2538, 58 - 60)

ลักษณะความต้องการสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ จะเป็นตัวกำหนดบทบาทของการประเมิน ซึ่งสามารถจำแนกเป็นบทบาทที่สำคัญได้ 2 บทบาท คือ การประเมินความก้าวหน้า ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อช่วยปรับปรุงกลไกการดำเนินงานและพัฒนาการปฏิบัติงานในระหว่างดำเนินงานตามโครงการ และการประเมินผลสรุปความ (summative evaluation) เป็นการสรุปในเชิงสาเหตุถึงคุณค่าของผลของโครงการ หลังจากที่โครงการได้เสร็จสิ้น

ลงแล้ว จึงมีบทบาทในการให้ข้อสรุป (conclusion-oriented) ซึ่งเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2538, 64 - 66)

นอกจากนี้แล้ว การประเมินยังมีบทบาทในทางจิตวิทยาและสังคม ซึ่งครอนบาค และคณะ (Cronbach et.al, 1980 อ้างถึงในสุคาพร สวม่วง, 2534, 9) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของการประเมินทางจิตวิทยาและสังคมว่า เป็นการประเมิน เพื่อให้เพิ่มความระมัดระวังในกิจกรรมเฉพาะอย่างหรือเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดขึ้นในตัวผู้ถูกประเมิน เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพต่อสาธารณชนหรือต่อหมู่คณะ ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

จากแนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน จะเห็นได้ว่า แนวคิดพื้นฐานมาจากระบบเสรีประชาธิปไตยที่ว่าทุกสิ่งสามารถตรวจสอบและปรับปรุงได้ เพื่อเป็นการสร้างสรรค์ และพัฒนาสังคม ที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย ซึ่งในปัจจุบันการดำเนินการหรือบริหารจัดการ ยึดหลักธรรมาภิบาล ต้องมีการรับฟังข้อ เปรียงใส พร้อมให้ตรวจสอบได้ โดยอาศัยการประเมินเป็นกลไกสำคัญ

รูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมินมีอย่างหลากหลาย เกือบทั้งหมดพัฒนามาจากต่างประเทศ ซึ่งในประเทศไทยได้มีผู้รวบรวมและจำแนกไว้หลายท่าน สำหรับการรวบรวมที่ได้จำนวนมากที่สุดเท่าที่มีการรวบรวมมาโดยศิริชัย กาญจนวาสี (2545, 104-129 อ้างถึงในพิสนุ พองศรี, 2549, 31-40) สรุปว่ามีรูปแบบการประเมิน 28 รูปแบบ แบ่งเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม แต่ละรูปแบบในกลุ่มต่างๆ มีดังนี้ (พิสนุ พองศรี, 2549, 31-40)

1. กลุ่มที่เน้นการตัดสินใจด้วยวิธีเชิงระบบ รูปแบบการประเมินในกลุ่มนี้ เน้นการใช้วิธีเชิงระบบ เพื่อการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องสำหรับการตัดสินใจในเชิงบริหาร มี 9 รูปแบบ ดังนี้

1.1 รูปแบบการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Model) รูปแบบการประเมินนี้ใช้เทคนิค PPBS (Planning, programming, and Budgeting System) ซึ่งมีแนวคิดมาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มาใช้ในหน่วยงานของทางรัฐบาล เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุด โดยเชื่อว่าปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิตมีความสัมพันธ์กัน สามารถวัดได้ในเชิงปริมาณ

1.2 รูปแบบการวิเคราะห์ค่าใช้จ่าย (Cost Related Analysis Model) รูปแบบการประเมินนี้ประยุกต์การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการประเมิน โดยมีเทคนิคในการวิเคราะห์ที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับประสิทธิภาพที่ได้รับ การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบของตัวเงิน การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับผลประโยชน์ของการใช้สอย และการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของความเป็นไปได้

1.3 รูปแบบเฟิร์ท (Program Evaluation and Review Techniques Model) การประเมินในรูปแบบนี้ใช้เทคนิคการทบทวนและประเมินการจัดกิจกรรมของโครงการหรือองค์กร เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและเสร็จทันเวลาที่กำหนด

1.4 รูปแบบของรอสซี่ ฟรีแมน และไวรซ์ (Rossi, Freeman, and Wright's Approach Model) รูปแบบการประเมินนี้เน้นการประเมินที่มีการวางแผน กำหนดวิธีการที่เป็นมาตรฐานและชัดเจน เพื่อให้ผลการประเมินมีความเที่ยงตรงและเป็นปรนัย

1.5 รูปแบบทดลอง (Experimental Model) รูปแบบการประเมินนี้เน้นการออกแบบอย่างรัดกุมเท่าที่เป็นไปได้ โดยใช้แบบแผนการทดลองหรือกึ่งทดลอง มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามมาตรฐาน การตัดสินใจเน้นข้อมูลเชิงประจักษ์มากกว่าการใช้มาตรฐานหรือความรู้สึกส่วนตัว และสรุปผลในรูปของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

1.6 รูปแบบยึดจุดมุ่งหมาย (Goal-Based Model) รูปแบบการประเมินนี้ยึดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ประเมินเป็นหลัก

1.7 รูปแบบการตรวจสอบความไม่สอดคล้อง (Discrepancy Model) รูปแบบนี้เน้นการตรวจสอบความไม่สอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นการชี้จุดเด่นจุดด้อยของการดำเนินงาน โดยการบรรยายเอกสารที่เกี่ยวข้อง สังเกตการณ์ในสนามประเมิน

1.8 รูปแบบซีพี (Context – Input – Process – Output Model) รูปแบบการประเมินนี้ใช้การประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต เพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกเป้าหมาย การดำเนินงาน การกำหนดยุทธวิธี แผนงาน และปรับเปลี่ยนยุทธวิธีให้เหมาะสม

1.9 รูปแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการประเมิน (Center for the Study of Evaluation Model) รูปแบบนี้เน้นการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร โดยการประเมินกิจกรรมสำคัญ คือ การประเมินความต้องการของระบบ ประเมินการวางแผนโครงการ ประเมินการดำเนินงานตามแผน ประเมินความก้าวหน้า และประเมินผลลัพธ์

2. กลุ่มที่เน้นการตัดสินใจด้วยวิธีเชิงธรรมชาติ รูปแบบการประเมินในกลุ่มนี้เน้นการใช้วิธีธรรมชาติ เพื่อการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องสำหรับการตัดสินใจในเชิงบริหาร มี 7 รูปแบบ ดังนี้

2.1 รูปแบบการนำผลไปใช้ประโยชน์ (Utilization – Focused Approach Model) การประเมินแบบนี้ จะเน้นการนำผลไปใช้ประโยชน์โดยใช้บุคลิกภาพของนักประเมิน ไปสู่การใช้ประโยชน์ของผลการประเมิน นักประเมินจะต้องใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้ต้องการใช้ข้อมูลโดยตรง

2.2 รูปแบบยึดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders – Based Model) การประเมินนี้ให้ความสำคัญและเน้นสนองตอบความต้องการของกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มผู้สนใจและเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ประเมิน กลุ่มเหล่านี้จะมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของการประเมิน

2.3 รูปแบบสนองความต้องการ (Responsive Model) รูปแบบการประเมินนี้เน้นสนองความต้องการสารสนเทศของผู้สนใจใช้ผลการประเมิน โดยพยายามคัดสรรคุณค่าของการดำเนินงานตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายอย่างกว้างขวาง รวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์ตามสภาพธรรมชาติ เน้นข้อมูลการรับรู้กระบวนการและผลกระทบในด้านการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น

2.4 รูปแบบที่เน้นการสร้างสรรค์ของนักประเมิน (Creative Model) รูปแบบการประเมินนี้จะใช้หลักความสอดคล้องการตอบสนองตามสถานการณ์ เน้นผลที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ และมีวิธีการที่ยืดหยุ่น ด้วยการใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการปรับเปลี่ยนสถานการณ์และการประเมินให้เหมาะสมกัน

2.5 รูปแบบทรานแซคชันแนล (Transactional Model) รูปแบบการประเมินนี้ใช้เพื่อแก้ไขความแตกแยกหรือขัดแย้ง อันเนื่องจากการดำเนินงานและประสานรอยร้าว โดยใช้หลักการบริหารความขัดแย้ง กระบวนการประเมินจะเริ่มด้วยการประชุม เพื่อรับทราบปัญหา

2.6 รูปแบบอินลูมิเนทีฟ (Inluminative Moder) รูปแบบการประเมินนี้เน้นการใช้เทคนิคการสังเกตแบบปลายเปิด เกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของสิ่งที่จะประเมิน เช่น ข้อตกลงเบื้องต้น สถานการณ์สิ่งแวดล้อม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสิ่งประเมิน เพื่อบรรยาย แปลความหมายและจัดทำเอกสารรายงานเกี่ยวกับผลตีผลเสียของสถานการณ์แวดล้อมนวัตกรรม

2.7 รูปแบบประชาธิปไตย (Democratic Model) รูปแบบการประเมินนี้เน้นหลักการเกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยให้ความสำคัญต่อผู้มีผลประโยชน์จากการดำเนินงานทุกฝ่ายให้มีส่วนร่วมในกระบวนการการประเมิน

3. กลุ่มที่เน้นการคัดสรรคุณค่าด้วยวิธีเชิงระบบ รูปแบบการประเมินในกลุ่มนี้เน้นการใช้วิธีเชิงระบบ เพื่อให้ให้นักประเมินคัดสรรคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน มี 7 รูปแบบ ดังนี้

3.1 รูปแบบที่เน้นผู้บริโภค (Consumer-Oriented Model) การประเมินรูปแบบนี้เน้นความสำคัญของผู้บริโภค โดยมีแนวคิดว่าการประเมินมีจุดมุ่งหมายให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภคสำหรับตัดสินใจเลือกบริโภคให้คุ้มค่า

3.2 รูปแบบพิพากษา (Judicial Model) การประเมินนี้นำวิธีการพิพากษาคติมาใช้ เพื่อให้บรรลุข้อยุติเกี่ยวกับการคัดสรรคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน ด้วยการนำสืบพยานหลักฐานของทีม

นักประเมิน 2 ฝ่าย ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของสิ่งที่ประเมินแตกต่างกัน เพื่อเปิดโอกาสให้นักประเมินแต่ละฝ่ายแสดงหลักฐานที่น่าเชื่อถือที่สุดของฝ่ายตน โดยกรซักถามพยานของคนและของฝ่ายตรงข้าม

3.3 รูปแบบรับรองวิทยฐานะ (Accreditation Model) การประเมินรูปแบบนี้เกิดจากการตื่นตัวในการรวบรวมกลุ่มของนักวิชาชีพ เป็นสมาคมวิชาชีพต่างๆ เพื่อคุ้มครองพิทักษ์สิทธิการประกอบวิชาชีพของสมาชิก

3.4 รูปแบบอิสระจากจุดมุ่งหมาย (Goal – Free Model) การประเมินรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่พยายามลดความลำเอียงของการประเมิน แบบยึดจุดมุ่งหมาย ด้วยการเน้นประเมินผลที่เกิดขึ้นจริง หรือผลทั้งหมดของสิ่งที่ประเมินทั้งทางบวกและทางลบ โดยให้มีการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อให้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการตัดสินใจตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน

3.5 รูปแบบประเมินประสิทธิภาพการฝึกอบรม (Training Model) การประเมินรูปแบบนี้เหมาะสำหรับการประเมิน โครงการฝึกอบรม เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลของการฝึกอบรมว่าให้ผลอะไรบ้างแก่ผู้เข้ารับการอบรม และหน่วยงานของผู้เข้ารับการอบรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา

3.6 รูปแบบที่ยึดทฤษฎี (Theory – Based Model) การประเมินรูปแบบนี้อิงการขับเคลื่อนทางทฤษฎีโดยใช้ทฤษฎีช่วยในการตัดสินใจ ว่าสิ่งที่ประเมินนั้นประสบความสำเร็จ เพราะปัจจัยใดเป็นสาเหตุเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาสิ่งที่ประเมินได้อย่างชัดเจน

3.7 รูปแบบมูลค่าเพิ่ม (Value – Added Model) การประเมินรูปแบบนี้เน้นผลลัพธ์ที่เป็นมูลค่าเพิ่ม ซึ่งเป็นการติดตามผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ เพื่อประเมินความงอกงาม พัฒนาการ หรือคะแนนเพิ่ม โดยใช้แบบสอบถามมาตรฐานเป็นเครื่องมือติดตามความก้าวหน้า

4. กลุ่มที่เน้นตัดสินคุณค่าด้วยวิธีเชิงธรรมชาติ รูปแบบการประเมินในกลุ่มนี้เน้นการใช้วิธีเชิงธรรมชาติ เพื่อให้ให้นักประเมินตัดสินคุณค่าสิ่งที่ประเมิน มี 5 รูปแบบ ดังนี้

4.1 รูปแบบเอฟเฟกทีฟ (Effective Model) การประเมินนี้มีแนวทางการประเมินที่พยายามเพิ่มโอกาสของการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ เป็นวิธีที่ผสมระหว่างแนวคิดการประเมินแบบตอบสนองความต้องการของผู้ใช้สารสนเทศ กับวิธีประเมินแบบธรรมชาติ ซึ่งเน้นวิธีการที่ยึดหยุ่นตามสถานการณ์

4.2 รูปแบบศิลปวิจารณ์ (Criticism Model) การประเมินรูปแบบนี้ใช้แนวคิดว่าการวิพากษ์วิจารณ์เป็นการใช้วิจารณ์ญาณในการบรรยายคุณภาพสิ่งที่ประเมิน ดีความหมายคุณภาพออกมาในเชิงประจักษ์ตามการรับรู้ของผู้เชี่ยวชาญ และประเมินตัดสินคุณค่า

4.3 รูปแบบยี่คสภาพจริง (Authentic Model) การประเมินนี้พิจารณาผลการปฏิบัติงานตามสภาพจริง เพื่อแก้ข้อจำกัดของการทดสอบ โดยการพิจารณาคัดสินตามมิติระดับคุณภาพ

4.4 รูปแบบคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Model) การประเมินรูปแบบนี้เน้นการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย หรือตอบสนองผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเช่นกัน โดยมีแนวคิดที่ว่าความจริงไม่ใช่สิ่งสากลที่ยั่งยืน เป็นเพียงปฏิบัติการตามอัตวิสัยของผู้เกี่ยวข้องเท่านั้น ผู้ประเมินจึงมีบทบาทในการควบคุมการประเมินและดำเนินการประเมินร่วมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ให้มีฉันทามติร่วมกัน

4.5 รูปแบบเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Model) การประเมินรูปแบบนี้มีแนวคิดว่าการประเมินเป็นการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย การประเมินตามรูปแบบนี้มุ่งตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตั้งแต่ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด ให้มาร่วมกันดำเนินงานจนเกิดพลังความรู้ ความเข้าใจ ในการประเมินและสามารถดำเนินการประเมินได้เอง

ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นภาพรวมของรูปแบบทั่วไปทั้งหมด แต่การประเมินทางการศึกษาพบว่า รูปแบบการประเมินที่มีอิทธิพลและได้รับความนิยมนำมาใช้กันมาก มี 4 รูปแบบ คือ (พิสนุ พงศ์ศรี, 2549, 40)

1. รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายของไทเลอร์ (Tyler)
2. รูปแบบสนองความต้องการของสเตก (Stake)
3. รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจแบบซิปป์ของสตีฟเฟิลบีม (Stufflebeam)
4. รูปแบบการประเมินประสิทธิภาพผลการอบรมของเคิร์กแพททริก (Kirk Patrick)

สำหรับรูปแบบการประเมินที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุด ได้แก่ การประเมินโดยใช้รูปแบบ CIPP (พิสนุ พงศ์ศรี 2549, 45) โดยเฉพาะการประเมินโครงการต่างๆ ทั้งโครงการทั่วไปและโครงการทางการศึกษา รวมทั้งหลักสูตรในระดับต่างๆ เพราะเป็นการประเมินที่ให้สารสนเทศครอบคลุม มีการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ มาประกอบด้วย ซึ่งแต่ละรูปแบบมีข้อจำกัดแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเป้าหมายการประเมิน ดังนั้น ในการประเมินระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านไสโป๊ะ ครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้กรอบการประเมินตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

เกณฑ์การประเมิน

ความหมายของเกณฑ์ (criterion) ตามที่มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า เกณฑ์ไว้มีดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2536, 76) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเกณฑ์ หมายถึง ระดับหรือมาตรฐานที่ถือว่าเป็นความสำเร็จของการดำเนินงานหรือผลการดำเนินงาน

รัตนะ บัวสนธิ์ (2540, 15) ให้ความหมายไว้ว่าเกณฑ์ หมายถึง สิ่งใดๆ ก็ตามที่ใช้เป็นหลักสำหรับการตัดสินใจ

องอาจ นัยพัฒน์ (2544, 44) เกณฑ์ หมายถึง ดัชนีบ่งชี้คุณค่า หรือคุณภาพภายนอกที่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายหนึ่งๆ ซึ่งบรรยายคุณสมบัติหรือลักษณะที่เป็นความสำเร็จ ความมุ่งหวังของสิ่งที่ต้องการประเมิน

จากความหมายของเกณฑ์ที่กล่าวมา สรุปได้ว่าเกณฑ์ หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นหลักในการเปรียบเทียบเพื่อตัดสินใจต่อสิ่งที่จะประเมิน

ประเภทของเกณฑ์การประเมิน

ประเภทของเกณฑ์การประเมินมีนักการศึกษาได้แบ่งเกณฑ์ไว้ดังนี้

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2531, 182) กล่าวว่าเกณฑ์การประเมินมี 3 ลักษณะ ได้แก่ โมเดลความงอกงาม (growth model) โมเดลสมบูรณ์ (absolute model) โมเดลสัมพัทธ์ (relative model)

ประชุม รอดประเสริฐ (2535, 93-94) จำแนกเกณฑ์การประเมินผลงานออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. เกณฑ์ที่ตั้งขึ้น (instrumental criteria) เป็นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นไว้ก่อนที่จะมีการดำเนินงานหรือเป็นเกณฑ์ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือเป็นเกณฑ์ที่เป็นไปตามเครื่องมือที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

2. เกณฑ์ตามเหตุ (consequential criteria) เป็นเกณฑ์ที่เป็นไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือเป็นเกณฑ์ที่ต้องผันแปรไปตามสถานการณ์ในขณะที่ดำเนินการอยู่

ศิริชัย กาญจนวาสี (2536, 76) จำแนกเกณฑ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. เกณฑ์สัมพัทธ์ (relative criterion) เป็นเกณฑ์ที่พัฒนามาจากประสบการณ์ในการเปรียบเทียบผลระหว่างโครงการหรือเปรียบเทียบกับผลที่เคยทำมาแล้วหรือเปรียบเทียบกับปกติวิสัย (norm)

2. เกณฑ์สัมบูรณ์ (absolute criterion) เป็นเกณฑ์ที่พัฒนามาจากหลักเหตุผลเกี่ยวกับมาตรฐานของสิ่งนั้นหรือความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับหรือคุณภาพของสิ่งนั้นอันเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ

รัตนะ บัวสนธ์ (2540, 16) กล่าวถึงประเภทของเกณฑ์ แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. เกณฑ์สัมบูรณ์ (absolute criterion) เกณฑ์สัมบูรณ์ หมายถึง สิ่งที่เป็นหลักในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ได้มีการกำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจนตายตัว
2. เกณฑ์สัมพัทธ์ (relative criterion) หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นหลักในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีลักษณะเดียวกัน

ส.วาสนา ประवालพฤษย์ (2544, 91) กล่าวถึง ประเภทของเกณฑ์ไว้ 3 ประเภท คือ เกณฑ์สัมบูรณ์ เกณฑ์สัมพัทธ์ และเกณฑ์ความก้าวหน้าของผลการดำเนินการ

สรุปได้ว่าประเภทของเกณฑ์โดยทั่วไปแบ่งได้ 2 ประเภท คือ เกณฑ์สัมบูรณ์ หรืออีกนัยหนึ่ง เกณฑ์การพัฒนาหรือความก้าวหน้า และเกณฑ์สัมพัทธ์

การกำหนดเกณฑ์การประเมิน

ในการประเมินผลสิ่งใดก็ตามผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินจะต้องมีการกำหนดเกณฑ์ขึ้นใช้ในการประเมิน เพราะเกณฑ์ คือสิ่งที่เป็นหลักสำหรับการตัดสินใจ ซึ่งการกำหนดเกณฑ์เพื่อการประเมินกระทำได้หลายวิธีตามลักษณะของเกณฑ์ มีนักวิชาการได้กำหนดไว้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2531, 182 -184) สรุปไว้ว่า การกำหนดเกณฑ์การประเมินอาจทำได้หลายลักษณะ มีรูปแบบที่ใช้ดังนี้ ความงอกงาม (growth model) โมเดลสัมบูรณ์ (absolute model) โมเดลสัมพัทธ์ (relative model) และกำหนดโดยใช้เทคนิคเคลฟาย คือใช้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2533, 138) เสนอแนวการกำหนดเกณฑ์การประเมินการวัดด้านความรู้สึก โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ ของลิเคิร์ตในการรวบรวมข้อมูลในการประเมินใช้คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นแต่ละช่วงเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูล เกณฑ์ในการประเมินดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง เห็นด้วย

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535, 67) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียนปลายภาคและปลายปี จากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยให้แปลงคะแนนที่ได้จากการทดสอบเป็นคะแนนร้อยละ แล้วเทียบคะแนนร้อยละเป็นระดับผลการเรียน 5 ระดับ คือ 4,3,2,1 และ 0 โดยให้ระดับผลการเรียน "1" เป็นเกณฑ์การผ่านขั้นต่ำ หมายถึงร้อยละ 50 ของคะแนนสอบปลายภาค

หรือปลายปีของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ผู้ที่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำต้องได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ส่วนช่วงคะแนนแต่ละระดับผลการเรียน อาจกำหนดดังนี้

ช่วงคะแนนร้อยละ 80-100	ระดับผลการเรียน 4 หมายถึง ดีมาก
ช่วงคะแนนร้อยละ 70-79	ระดับผลการเรียน 3 หมายถึง ดี
ช่วงคะแนนร้อยละ 60-69	ระดับผลการเรียน 2 หมายถึง ปานกลาง
ช่วงคะแนนร้อยละ 50-59	ระดับผลการเรียน 1 หมายถึง ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด
ช่วงคะแนนร้อยละ 0-49	ระดับผลการเรียน 0 หมายถึง ต่ำกว่าเกณฑ์

รัตนะ บัวสนธิ์ (2540, 186-188) กล่าวถึง ลักษณะของเกณฑ์ที่กำหนดตามวิธีต่างๆ ได้แก่ การกำหนดเกณฑ์สัมบูรณ์ ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินโครงการ ผู้ประเมินอาจใช้คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นแต่ละช่วงเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลของโครงการที่ได้จากการรวบรวมวิเคราะห์มา เช่น การกำหนดเกณฑ์ระดับความคิดเห็นของบุคคลจากการใช้แบบประมาณค่าชนิด 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

สมคิด พรหมขัย (2542, 82) ได้กล่าวว่า การกำหนดเกณฑ์ในการประเมินที่นิยมใช้ในการประเมินมีหลายลักษณะคือ

1. โมเดลความงอกงามกำหนดเกณฑ์ในการประเมินโครงการ โดยพิจารณาจากพัฒนาการที่เพิ่มขึ้น หรือดูความงอกงาม เช่น เปรียบเทียบความรู้ระหว่างก่อนและหลังอบรมในการตัดสินใจทำได้ 3 ลักษณะคือ ดูว่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ กำหนดช่วงคะแนนที่เพิ่มขึ้นผู้เข้ารับการอบรมต้องได้คะแนนเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 หรือกำหนดความรู้ขั้นต่ำที่ยอมรับได้ เช่นผู้เข้ารับการอบรมต้องได้คะแนน 80 เปอร์เซนต์
2. โมเดลสมบูรณ์หรือมาตรฐานเป็นการกำหนดเกณฑ์โดยอาศัยหลักเหตุผล การกำหนดระดับที่ควรจะมี ควรจะเป็นจากโครงการ เช่น พิมพ์ดีดภาษาไทยได้ 45 คำต่อนาที หรือสอบได้ร้อยละ 90
3. โมเดลสัมพัทธ์ในบางกรณีผู้ประเมินไม่สามารถกำหนดเกณฑ์สัมบูรณ์ได้จำเป็นต้องเทียบเคียงกับโครงการที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น เปรียบเทียบกันเองภายในกลุ่ม หรือการเปรียบเทียบกับปกติวิสัย (norms) หรือการเปรียบเทียบกับกลุ่มหรือโครงการที่คล้ายคลึงกัน

4. การกำหนดเกณฑ์โดยใช้วิธีตรวจสอบความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544, 14) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ โดยพิจารณาเป็นระดับคุณภาพแต่ละระดับ ในแต่ละด้านตามเกณฑ์ประเมินคือ

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมที่จะเป็นต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมที่จะเป็นแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้

ระดับ 2 หมายถึง เริ่มพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้

ระดับ 1 หมายถึง มีความจำเป็นต้องพยายามในการพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ต่อไป

จากการใช้เกณฑ์ในการประเมินที่กล่าวมา สรุปได้ว่า เกณฑ์ในการประเมินมี 2 ลักษณะคือเกณฑ์สัมบูรณ์และเกณฑ์สัมพัทธ์ การใช้เกณฑ์ในการประเมินจะเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้และนำมาใช้ได้เหมาะสมนั้นต้องเลือกกำหนดเกณฑ์ที่มีองค์ประกอบตรงกับลักษณะของข้อมูลที่ทำกรประเมิน สำหรับการประเมินระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านไสโป๊ะ ผู้วิจัยเลือกใช้เกณฑ์มาตรฐานสัมบูรณ์เพราะต้องมีหลักที่ใช้ในการตัดสินใจที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจนตายตัว โดยใช้เกณฑ์มากกว่าเท่ากับ 3.50 จากช่วงระดับ 1-5 (จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นเรศ รณรงค์ฤทธิ์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย ผลของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าการปฏิบัติทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการตามแผน ด้านการตรวจสอบประเมินผล และด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

สายทอง เจริญนาน (2546, 85-86) ได้วิจัยปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูโดยรวมและจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียนและเขตที่ตั้งของโรงเรียน มีปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมรายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียน และเขตที่ตั้งของโรงเรียนต่างกัน มีปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผู้บริหารโรงเรียนและครู มีปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพที่สำคัญ ได้แก่ นักเรียนขาดทักษะการแก้ปัญหา นักเรียนไม่สนใจการเรียน ผู้ปกครองไม่สนใจการศึกษาของนักเรียน ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูไม่มีความสามารถเฉพาะด้าน ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ผู้บริหารจัดระบบงานไม่ชัดเจน และขาดสื่อเทคโนโลยี

4. ผู้บริหารโรงเรียนและครู มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ ควรให้การอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนเป็นระยะ ควรจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ ควรมีครูให้ครบชั้นเรียน ควรมีการประเมินครูอย่างต่อเนื่อง และควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้มากขึ้น

ปรียา ชูโชติ (2544, 82-83) ได้ทำการวิจัยการศึกษาสภาพการดำเนินงานตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มที่ 7 สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า

1. สภาพการดำเนินงานตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการดำเนินงานในด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ เรียงลำดับ คือ ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา และด้านการประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา

2. เปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาจำแนกตามเพศ และประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารและอาจารย์ พบว่ามีระดับการดำเนินงานในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และผลการทดสอบเป็นรายคู่ พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดกลางมีระดับการดำเนินงานตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่ามีปัญหาในด้านความไม่พร้อมของบุคลากรเป็นสำคัญ

พะยอมศรี วรณวนารักษ์ (2543, 86-87) ได้ทำการวิจัยสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสภาพปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการทำงานของบุคลากร การสำรวจความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อกำหนดมาตรฐานการศึกษา การเตรียมความพร้อม

ของบุคลากร งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศมากำหนดเกณฑ์ระดับคุณภาพของสถานศึกษา การทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของโรงเรียน การจัดทำหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ตามสภาพจริง ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา และการแสดงความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการเรียนการสอน

ปัญหารุนแรง คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวทางในการแก้ปัญหา คือ จัดเอกสารและสื่อสารให้ชัดเจนและเพียงพอ สร้างความตระหนัก และจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึงตามเวลาที่เหมาะสม การจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางและการจัดทำโครงการที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ฉันทิชย์ ศรีทอง (2546, 70-73) ได้วิจัยการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี พบว่าการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนพบว่าทุกขั้นตอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในขั้นตอนการควบคุมคุณภาพตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในภาพรวมมีปัญหาลดอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น การจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของโรงเรียน และการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

ข้อเสนอแนะขั้นตอนการควบคุมคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การศึกษาในปัจจุบันขาดแคลนบุคลากร ควรจัดบุคลากรให้เพียงพอกับชั้นเรียน สถานศึกษาควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ครูมีภารกิจด้านอื่นๆ นอกเหนือจากการสอนมากเกินไป จึงไม่มีเวลาเพียงพอ ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ควรมีการตรวจสอบและประเมินผล

นักเรียนเป็นระยะและต่อเนื่อง จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ต้องมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ผู้ตรวจสอบควรเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญเฉพาะ ควรมีคณะกรรมการประเมิน และปรับปรุงโรงเรียน จัดบุคลากรให้ปฏิบัติงานตรงตามความรู้ ความสามารถและมีอิสระในการปฏิบัติงาน และโรงเรียนควรมีบุคลากรด้านธุรการและการเงิน โดยเฉพาะ

ชาญณรงค์ คำเฉียบ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย การดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าข้าราชการครูมีความคิดเห็นว่าการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความ คิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน และข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดย ข้าราชการครูโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประกิจ แพ่มไรสง (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยการศึกษาสภาพการดำเนินการตาม นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1. โรงเรียนประถมศึกษาที่มีสภาพการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพ การศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านที่มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก คือ ด้านควบคุมคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน
2. โรงเรียนประถมศึกษาที่มีสภาพปัญหาการดำเนินการตามนโยบายการประกัน คุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีสภาพปัญหาอยู่ใน ระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำดังนี้ คือ ด้านการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน ด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษาในการกำหนดมาตรฐานโรงเรียน และด้านการตรวจสอบ ภายในตามลำดับ
3. ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพ การดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
4. ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ สภาพปัญหาการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่ แตกต่างกัน
5. ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพ การดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่าครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดกลาง ด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูผู้สอนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีความคิดเห็นด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษาในการกำหนดมาตรฐาน ตรวจสอบและปรับปรุง โรงเรียน ด้านการตรวจสอบภายในไม่แตกต่างกัน

6. ครูผู้สอนที่ปฏิบัติอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่าครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดกลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 3 ด้าน ส่วนครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางและขนาดเล็ก มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

จิตินันท์ วัชระทอง (2547, บทคัดย่อ) ได้วิจัยการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 พบว่าผลการประเมินตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา ในด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีและด้านการผุดงระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ ส่วนผลการประเมินที่ต่ำกว่าเกณฑ์ คือ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา กล่าวคือการดำเนินงานของโรงเรียนด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้มีการดำเนินกิจกรรมและโครงการตามแผนปฏิบัติได้ปานกลาง แต่มีการติดตามและควบคุมแผนปฏิบัติงานที่ดำเนินการ นำข้อมูลและผลการประเมิน ไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงานได้น้อย

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ และคณะ (2547, 8-9) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาระบบและดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

1. งบประมาณในการส่งเสริมให้สถานศึกษา ในสังกัดพัฒนาระบบและดำเนินการพัฒนาคุณภาพภายในมีจำกัด
2. มีความเข้าใจและความร่วมมือของบุคลากรต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายังเข้าใจไม่ตรงกัน และยังไม่ให้ความร่วมมืออย่างเพียงพอ

3. การฝึกอบรมครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระบบคุณภาพภายในและเตรียมรับการประกันคุณภาพ ภายนอกยังไม่ครอบคลุมและกว้างขวางเพียงพอ

4. กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียนยังไม่ได้รับการส่งเสริม อย่างเป็นรูปธรรมเพียงพอ

5. การสร้างเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็กหรือสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกล เพื่อให้ สามารถเตรียมความพร้อมร่วมกันใช้ทรัพยากรร่วมกันยังมิได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ

6. การประสานงานของหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ยังไม่เชื่อมโยง เพียงพอเป็นการประสานงานเพียงพิธีการเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากกำหนดระบบ หลักเกณฑ์ วิธีการ ประกันคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของแต่ละหน่วยงาน มีปัญหา ในด้านเอกภาพและเอกลักษณะที่จะต้องมีการปรับเชื่อมโยงและสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น

7. การผดุงรักษาและการขยายระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายังมี ประสิทธิภาพไม่เด่นชัดการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กำลังดำเนินการอยู่ให้ความสำคัญและสนับสนุนเฉพาะสถานศึกษาในสังกัดยังไม่ครอบคลุมและ เชื่อมโยงกับสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ เช่นกรุงเทพมหานครและสำนักงานการศึกษาท้องถิ่นเท่าที่ควร

8. การนำผลการประเมินคุณภาพภายในไปใช้และการเผยแพร่เปิดเผยต่อสาธารณชน ยังอยู่ในวงจำกัดและไม่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน

สมชาย ใจเที่ยง (2545) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าสภาพและปัญหา การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาใน กรุงเทพมหานคร ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฐมวัย 8 ขั้นตอน คือ 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 3) การจัดทำแผนพัฒนามาตรฐานการศึกษา 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา 7) การรายงาน คุณภาพการศึกษาประจำปี 8) การผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีสภาพการดำเนินงานอยู่ใน ระดับมาก และมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงาน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ด้านสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีการดำเนินงานมากกว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดเล็กและ โรงเรียนขนาดกลาง ด้านปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

โดยรวม โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

ฉัฐพล เพ็งเมือง (2550) ได้ประเมินระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่าผลการประเมินระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ในรายด้าน คือ 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 3) การจัดทำแผนพัฒนามาตรฐานการศึกษา 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี 8) การผูกงระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทุกด้านสูงกว่าเกณฑ์ เมื่อพิจารณารายข้อทุกข้อสูงกว่าเกณฑ์

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า

ด้านบุคลากร ขาดแคลนบุคลากร ครูไม่ครบชั้น ครูไม่ตรงวุฒิที่ต้องการ ภาระงานมาก ครูขาดความตระหนักความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายใน ครูอายุมากขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้งานช้า ขาดเทคนิคในการสอน ผู้บริหารขาดการวางแผน ติดตาม นิเทศ การรายงานอย่างเป็นระบบ บุคลากรบางคนมีทัศนคติเชิงลบต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษา ไม่มีความมุ่งมั่นในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม วิธีการแก้ปัญหา ส่งครูไปอบรมดูงาน ให้ความรู้ตามลักษณะงานเฉพาะด้าน นิเทศ ติดตามผล จ้างบุคลากรชั่วคราว ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระตุ้นสร้างความตระหนัก ติดตามผลให้กำลังใจ ร่วมมือพัฒนากับ โรงเรียนอื่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2547) ได้วิจัยติดตามผลการประกันคุณภาพภายในและประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเอกชน โดยรวมส่วนใหญ่มีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในระดับมากทุกองค์ประกอบ ยกเว้น องค์ประกอบ 8 (การรายงานคุณภาพการศึกษา) ที่ดำเนินการได้ในระดับน้อย และสถานศึกษาที่ครู / บุคลากรมีความรู้เรื่องการประกันคุณภาพ จำนวนมากกว่าร้อยละ 80 เป็นสถานศึกษาที่ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในได้ดีกว่า (มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า) สถานศึกษาทุกกลุ่มตัวแปร โดยดำเนินการได้ในระดับมาก 7 องค์ประกอบ และระดับมากที่สุด 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบ 1 (หลักการดำเนินงานตามประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา) และองค์ประกอบที่ 5 (การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา) ส่วนสถานศึกษาที่ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในได้น้อยกว่า (มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า) สถานศึกษาทุกกลุ่มตัวแปร คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาที่ผู้บริหารมีความสามารถระดับปานกลาง และสถานศึกษาที่ครู / บุคลากรมี

ความรู้เรื่องการประกันคุณภาพจำนวนน้อยกว่าร้อยละ 50 ซึ่งดำเนินการได้ในระดับน้อย 8 องค์กรประกอบ แต่มีองค์ประกอบ 5 (การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา) ที่ดำเนินการได้ในระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่าสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกันในเรื่องประเภท ขนาด ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ความสามารถของผู้บริหาร จำนวนครู/บุคลากรที่มีความรู้เรื่องการประกันคุณภาพ และประสบการณ์การพัฒนา/ประเมินคุณภาพ มีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน สถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 67.8 มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยปัญหาที่พบมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. ภาระงานของผู้บริหาร/ครู/บุคลากรมีมากจนไม่สามารถปฏิบัติงานทุกงานที่ได้รับมอบหมายได้ดี
2. งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. ผู้บริหาร/ครู/บุคลากรไม่เข้าใจการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ สำหรับการประเมินภายนอก
4. ผู้บริหาร/ครู/บุคลากรมีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอต่องานที่รับผิดชอบ
5. การชี้แจง/ให้ความรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาจากแหล่งต่างๆ ไม่ตรงกัน

นิรันทร เกษรสุริย์วงศ์ และคณะ (2542, 71) ได้ศึกษาวิจัยสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอถานสงัก จังหวัดอุทัยธานี พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนกลุ่มผู้ปกครองเห็นว่า การจัดการศึกษาเป็นภารกิจของโรงเรียน ผู้ปกครองขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขาดความเข้าใจในเรื่องการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา และไม่ให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษา

ดิเรก ทวยมีฤทธิ์ (2543, 85-88) ได้วิจัยศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา และขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า

1. ระดับปัญหาการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนเอกชนทั้ง 7 มาตรฐาน พบว่ามีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยจำนวน 1 มาตรฐาน ได้แก่ ด้านกิจการนักเรียน และมีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 5 มาตรฐาน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปมากได้ดังนี้ บุคลากร ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน การจัดการ การบริหาร สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนและหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน

2. ปัญหาในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 4 ชั้น ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

2.1 ชั้นการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน / แผนพัฒนาโรงเรียนมีปัญหาเรียงจากมากไปน้อย 3 ระดับแรก ดังนี้ การเขียนธรรมนูญ / แผนพัฒนาโรงเรียน แนวปฏิบัติในการจัดทำและวิเคราะห์มาตรฐาน

2.2 ชั้นการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน / แผนพัฒนาโรงเรียนมีปัญหาโดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ระดับแรก ดังนี้ การปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ครูมีภาระงานต่างๆ ไม่ค่อยมีเวลาและงบประมาณไม่เพียงพอ

2.3 ชั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง มีปัญหาโดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ระดับแรก ดังนี้ ไม่ได้ประเมินผลการดำเนินงาน ความพร้อมของบุคลากรและการเก็บหลักฐาน

2.4 ชั้นการประเมินตนเองและรายงานผล มีปัญหาโดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ระดับแรก ดังนี้ การเขียนการประเมินตนเอง การรวบรวมงานแต่ละฝ่ายให้เป็นงานเดียวและการวางแผนการประเมินที่ต่อเนื่อง

สวาท นาคเสน (2544, บทคัดย่อ) ได้วิจัยสภาพและปัญหาทางประกันคุณภาพการศึกษา ด้านกระบวนการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย พบว่า

1. สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับดี

2. ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

3. การเปรียบเทียบโรงเรียนขนาดใหญ่มีสภาพการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางมีสภาพการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

4. การเปรียบเทียบโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาน้อยกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

5. บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากมีสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษามากกว่าบุคลากรที่มีประสบการณ์ปานกลาง และประสบการณ์ปานกลางมีสภาพการดำเนินงานไม่แตกต่างกับบุคลากรที่มีประสบการณ์น้อย

6. เปรียบเทียบปัญหาในการดำเนินงาน บุคลากรประสบการณ์มากจะมีปัญหาในการดำเนินงานน้อยกว่าบุคลากรที่มีประสบการณ์ปานกลางและบุคลากรที่มีประสบการณ์ปานกลางมีปัญหาในการดำเนินงานไม่แตกต่างจากบุคลากรที่มีประสบการณ์น้อย

7. ผู้บริหารมีสภาพการดำเนินงานมากกว่ากลุ่มผู้สอน และมีปัญหาในการดำเนินงานน้อยกว่ากลุ่มผู้สอน

โกสินทร์ คำภูคา (2544, บทคัดย่อ) ได้วิจัย สภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. สภาพการดำเนินงาน 3 ด้าน คือ ด้านควบคุมคุณภาพการศึกษา ด้านตรวจสอบ ทบทวนปรับปรุงและด้านประเมินรับรองคุณภาพ มีสภาพอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูปฏิบัติการสอนในภาพรวมด้าน ควบคุมคุณภาพและด้านตรวจสอบทบทวนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 ส่วน ด้านประเมินและรับรองไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามขนาดของ โรงเรียน พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบปัญหาทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูทั้ง 3 ด้าน พบว่าปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มัธยมศึกษาไม่แตกต่าง

5. การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาตามขนาดของ โรงเรียน พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษและโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

วาสนา แสงงาม (2542) ได้ศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานในจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและกรมสามัญศึกษา เพื่อนำเสนอรูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน จังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดปัตตานีซึ่งคัดเลือกโดยวิธีแบบ เจริญ วิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา เครื่องมือที่ใช้แบบบันทึกเนื้อหา จากการศึกษาเอกสารและบันทึก การสัมภาษณ์ตามแนว อี เอฟ อาร์ มีผลการวิจัยดังนี้ว่า ผลจากการศึกษาเอกสารพบว่าสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรม สามัญศึกษา ได้ดำเนินงานโดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาแตกต่างกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่กระจายอำนาจการดำเนินงาน ให้ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ แต่สำนักงานการศึกษา

เอกชนกำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแนวทางของกรมต้นสังกัด ส่วนกรมสามัญจะกระจายอำนาจการดำเนินงานให้เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและสำนักงานการศึกษาเอกชนจะได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจากกรมต้นสังกัด ส่วนสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจะได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจากองค์กรภายนอกแต่ยังไม่ชัดเจนว่าเป็นหน่วยงานใด แนวโน้มรูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดปัตตานีจะประกอบด้วยแนวทางในการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาและจะได้รับการประเมินภายใน ปีละ 1 ครั้ง

จิวรรณ มณีแสง (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของสถาบันการศึกษาพยาบาลเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาลเอกชนในประเทศไทย วิธีดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้ 1) พัฒนาระบบต้นแบบ 2) ศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้โดยการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ 3) ปรับปรุงให้เป็นระบบสมบูรณ์ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถาบันศึกษาพยาบาลเอกชนที่พัฒนาครั้งนี้ประกอบด้วยโครงสร้างระบบการบริหารระบบ ขั้นตอนกระบวนการภารกิจในระบบ และองค์ประกอบคุณภาพ ดัชนีและรายการตรวจสอบ ขั้นตอนกระบวนการกิจกรรมมีดังนี้ การประกันคุณภาพภายในประกอบด้วย 1) กระบวนการควบคุมคุณภาพซึ่งมีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรมคือ กิจกรรมกำหนดองค์ประกอบคุณภาพและดัชนีชี้วัดคุณภาพ กิจกรรมการดำเนินงานในการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงคุณภาพที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมการเตรียมความพร้อมเพื่อตรวจสอบและจัดทำรายงานการศึกษาของตนเอง (SSR) การดำเนินการตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในและจัดทำรายงานการตรวจสอบ 3) กระบวนการปรับปรุงคุณภาพและเตรียมความพร้อมเพื่อการประกันคุณภาพภายนอก มี 4 กิจกรรมคือ การศึกษารายงานการตรวจสอบ การปรับปรุงคุณภาพการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง และการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดโดยหน่วยงานภายนอกที่ประเมินและเป็นผู้รับรองสถาบัน การประกันคุณภาพภายนอกมี 3 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการตรวจสอบคุณภาพภายนอกประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ หน่วยงานภายนอกแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบและประเมินคณะกรรมการศึกษารายงานประเมินตนเองของสถาบันดำเนินการตรวจสอบตรวจเยี่ยมและจัดทำรายงานการตรวจสอบ 2) การประเมินคุณภาพจากภายนอกมี 2 กิจกรรม คือ การศึกษารายงานการตรวจสอบ และรายงานการประเมินตนเองของสถาบันและการทำการประเมิน 3) กระบวนการ

พิจารณารับรองสถาบัน ประกอบด้วย 2 กิจกรรมคือ การพิจารณาตัดสินให้การรับรองสถาบันหรือไม่รับรองและแจ้งผลต่อสถาบัน

วิรุพห์ แสงงาม (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประกันคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ในจังหวัดปัตตานีมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประกันคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญได้แก่ ปัจจัยด้านนำเข้า ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านผลผลิตและเพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดปัตตานี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาเพื่ออธิบายผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษเอกชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและกรรมการโรงเรียนของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดปัตตานี ใช้วิธีเก็บข้อมูล 4 วิธีคือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวคนสำคัญ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านการนำเข้า ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับนักเรียน และปัจจัยเกี่ยวกับสื่ออุปกรณ์การเรียน 2) ปัจจัยด้านกระบวนการ ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และปัจจัยเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐานการศึกษา 3) ปัจจัยด้านผลผลิต ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับเอกสารหลักฐานหรือร่องรอยการทำงานและปัจจัยเกี่ยวกับผลสรุปการปฏิบัติงาน 4) ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาได้แก่ การเปลี่ยนแปลงบุคลากรของโรงเรียน สภาพการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับธรรมเนียมโรงเรียน ระบบการตรวจสอบ ระบบการประเมินตนเอง ทักษะในการตรวจสอบและประเมินตนเอง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และความรู้ความเข้าใจแนวทางการประกันคุณภาพ

ศิริลักษณ์ ค้อชากุล (2544) ได้ศึกษาการควบคุมคุณภาพการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการดำเนินการควบคุมคุณภาพการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาการควบคุมคุณภาพการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด วิธีการศึกษาใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจรายการและบันทึกภาคสนาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานแผนงาน หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้าหมวดวิชา ครูปฏิบัติการสอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน นำเสนอผลการวิจัยโดยพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาปรากฏผลดังนี้ 1)การควบคุมคุณภาพการศึกษาในระบบการประกัน

คุณภาพการศึกษาในขั้นตอนที่หนึ่ง คือ การศึกษาและเตรียมการ พบว่าโรงเรียนได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กรมสามัญศึกษากำหนด จุดเด่นที่เป็นความสำเร็จคือ ผู้บริหารได้สร้างการรับรู้ ความถนัด การยอมรับในความสำคัญจำเป็น ตลอดจนสร้างความพร้อมในด้านต่างๆ ที่ทำให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน ขั้นตอนที่สองคือ การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษาพบว่าโรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานการศึกษา โดยยึดมาตรฐานการศึกษาของกรมสามัญศึกษา 26 มาตรฐาน 130 ตัวชี้วัด เป็นมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนได้มีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาโดยแบ่งข้อมูลสารสนเทศออกเป็น 3 ด้าน คือด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต แต่ยังไม่ได้ครบทุกมาตรฐานและตัวชี้วัด ขั้นตอนที่สามคือการนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ พบว่าโรงเรียนได้พยายามสร้างความเข้าใจกับบุคลากร ได้พัฒนาบุคลากรอย่างหลากหลาย มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา แต่โรงเรียนยังขาดการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล 2) ปัญหาในการควบคุมคุณภาพการศึกษาในระบบประกันคุณภาพการศึกษาพบว่า บุคลากรบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญในการดำเนินการ ไม่ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง แต่บุคลากรส่วนใหญ่ทำงานด้วยความกระตือรือร้น ในด้านการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของฝ่าย หมวดวิชา งาน และมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรยังไม่ชัดเจนในรูปแบบและวิธีการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนหรือตัวแทนจากชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการดำเนินงานฝ่ายบริหารขาดการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเน้นการทำงานเป็นทีม กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ตัวแทนชุมชนเข้าร่วมการดำเนินงานให้ชัดเจนจัดให้ความรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาย่อยอย่างต่อเนื่อง ฝ่ายบริหารเอาใจใส่ในการนิเทศติดตามการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดและพัฒนากุศลกรด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ตามที่มาตรฐานกำหนด และพัฒนาไปสู่มาตรฐานการศึกษา

กุศล เทพศิริ (2548, 61 - 64) ได้ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 114 คน และครูวิชาการ 114 คน รวม 228 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านคือ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่โดยรวมไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการประเมินคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่แตกต่างกันส่วนอีก 7 ด้านไม่แตกต่างกัน

วิรัช หาญกล้า (2549, 69 - 73) ได้ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ โรงเรียนเอกชน 50 โรง ผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารโรงเรียนเอกชนและหัวหน้าฝ่ายวิชาการจำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ (F-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านคือ ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และด้านการผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน 2) การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2 ระหว่างผู้บริหารและหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โดยรวมไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆไม่แตกต่างกัน 3) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ระหว่างวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี โดยรวมไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน 4.การดำเนินงานการประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์ แตกต่างกันคือ 10 ปีลงมา 11-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 คือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 10 ปี ลงมา กับประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 21 ปีขึ้นไปและคานการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 คือ ผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 10 ปีลงมา กับประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 21 ปีขึ้นไป มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

สยาม สุ่มนาม (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาระดับตัวอย่างโรงเรียนนาร่อง สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนนาร่องของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นระยะเวลา 4 เดือน เก็บข้อมูลในสนามจากการสังเกตแบบมี ส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัย พบว่า สำนักงานการประถมศึกษาอุทัยธานีเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพในขั้นตอนการควบคุม คุณภาพการศึกษา มีการปรับขยายเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนให้เหมาะสมกับท้องถิ่นด้วยการทำ ประชาพิจารณ์ ปัญหาที่พบคือ ผู้บริหารบางคนได้รับความรู้ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ การนิเทศ กำกับ ติดตามยังไม่เป็นระบบ ทักษะคิดและพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรทาง การศึกษาบางคนยังไม่เปลี่ยนแปลง ขาดความรู้และงบประมาณมิได้มีการจัดสรรให้สอดคล้องกับ โครงการประกันคุณภาพ แนวทางการแก้ไขปัญหของจังหวัด ด้านการถ่ายทอดความรู้และการมี ส่วนร่วมของชุมชน หน่วยศึกษานิเทศก์ของจังหวัด ได้ดำเนินการนิเทศด้วยการให้คำแนะนำด้าน วิชาการ กระตุ้นเตือนการปฏิบัติของผู้บริหารให้รีบเร่งดำเนินการตามนโยบายประกันคุณภาพ การศึกษา ด้านการขาดงบประมาณผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด ได้มีนโยบายให้ดำเนิน โครงการโดยใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด

วิไล แสงเหมือนขวัญ (2543, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยและพัฒนากการประกันคุณภาพ แบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา พบว่าการบริหารจัดการของผู้บริหารทุกโรงเรียนหลังดำเนิน โครงการสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการ โดยมีพฤติกรรมการบริหารจัดการอยู่ในระดับพอใช้ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน พบว่าหลังดำเนินโครงการมีพฤติกรรม การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญสูงกว่าก่อนดำเนินโครงการ เนื่องจากทุกโรงเรียนมีความมุ่งมั่น พยายามปรับปรุงงานไปสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ร่วมกัน ด้านนักเรียนประทับใจการสอนของครู

พบว่าส่วนใหญ่ประทับใจคุณลักษณะของครู คือ ครูใจดี ใจเย็น เอาใจใส่นักเรียน รู้สึกอบอุ่นใจ ใช้สื่อการสอนที่หลากหลายและทันสมัย การสอนของครูส่วนใหญ่มีกิจกรรมการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ด้านผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านหลังดำเนิน โครงการสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การมีส่วนร่วมของบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ความพึงพอใจในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับดี ผลงานภาพรวมสถานศึกษาอยู่ในระดับ 4

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์และประวิต เฮอร์วรรณ (2547) ได้ศึกษาวิจัยโครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้อัตนภาพการศึกษา พบว่าองค์ความรู้ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาต้องอาศัยแนวคิด 3 ประการคือ แนวคิดเชิงระบบ แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์และการเรียนรู้ โดยการทำงานเป็นทีม ผลการพัฒนาคุณภาพใน โรงเรียนก่อนเข้าสู่โครงการยังไม่เข้าใจโมทัศน์การประกันคุณภาพที่ชัดเจน การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนคือ การเปลี่ยนแปลงวิถีคิด วิถีปฏิบัติจากการประกันคุณภาพ เพื่อรองรับการประเมินมาเป็นการพัฒนาระบบการทำงานที่มีคุณภาพที่ยั่งยืน ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ทำให้การพัฒนาของ โรงเรียนแตกต่างกัน คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ขนาดและความพร้อมของโรงเรียน โอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ โรงเรียนอื่น และมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกโรงเรียน ผลการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้เกิดขึ้น 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับทีมงานและระดับองค์การ ผลการพัฒนา รูปแบบประกันคุณภาพจากภายนอกมีผู้ประเมิน 3 ฝ่าย 1) ตัวแทนหน่วยประเมิน สมศ. หัวหน้ากลุ่มงานประกันคุณภาพของเขตพื้นที่และวิทยากรเครือข่ายพบว่า ผู้ประเมินส่วนใหญ่เห็นด้วยกับหลักการและแนวคิด ขั้นตอนการประเมิน องค์ประกอบ เกณฑ์การประเมินและการจัดทำรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก 2) ทักษะต่อการประเมินภายนอกของผู้ประเมินและผู้รับการประเมิน พบว่ารูปแบบการประเมินคุณภาพจากภายนอกที่ดำเนินการโดยหน่วยประเมินของสมศ.กับรูปแบบที่โครงการเสนอนั้นแตกต่างกัน 3) จุดอ่อนของการประเมินของสมศ. คือ โรงเรียนเน้นการทำเอกสารและร่องรอยเพื่อรับการประเมิน ผู้ประเมินไม่รู้จักโรงเรียนและบริบทของโรงเรียน ความไม่เป็นปรนัยของตัวบ่งชี้ทำให้การใช้ดุลยพินิจของผู้ประเมินต่างกัน ส่วนจุดอ่อนของรูปแบบ โครงการคือ ตัวชี้วัดระบบที่สะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นที่ตัวผู้เรียนตามมาตรฐานยังไม่ชัดเจนและความรู้ความเข้าใจและทักษะผู้ประเมินในการพัฒนาคุณภาพเชิงระบบยังไม่ดีพอ

สำราญ สุขสุวรรณ (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหาร ด้านการควบคุมคุณภาพ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร

2.1 ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ 6 -10 ปี และผู้บริหารที่มีประสบการณ์ 11 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นในการดำเนินการประกันคุณภาพทางการศึกษารอบทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลางมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บำรุง เสือนาราง (2549) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า

1. ผู้บริหารและครูวิชาการ โรงเรียนมีทัศนะต่อปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้านมาตรฐานคุณภาพนักเรียน ด้านมาตรฐานการเรียนการสอนและด้านมาตรฐานการบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านมาตรฐานคุณภาพนักเรียน ด้านมาตรฐานการเรียนการสอน และด้านมาตรฐานการบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการเปรียบเทียบทัศนะของครูวิชาการที่มีต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนจำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่งครูวิชาการและขนาดโรงเรียน พบว่าครูวิชาการที่มีประสบการณ์ต่างกันมีทัศนะต่อปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน และครูวิชาการโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีทัศนะต่อปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ลวาเฟรท (จาร์ส นองมาก 2538, 10, อ้างอิงมาจาก Lwaflet 1980) ได้ศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพโรงเรียนในแต่ละระดับ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้โรงเรียนถือปฏิบัติและประเมินคุณภาพการศึกษาจะต้องมีเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน ได้แก่ จุดมุ่งหมายองค์กร การบริหารนักเรียน หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โปรแกรมเสริมหลักสูตร บุคลากร อาคารสถานที่

แพททิเซีย (Patricia, อ้างถึงใน สมชาย ใจเที่ยง, 46-47) ได้ศึกษาการประเมินการก้าวไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมการปฏิบัติในประเทศเยอรมัน สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์และออสเตรเลีย ผลการวิจัยพบว่ามี การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้น กลไกทางสังคมช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศเยอรมันมีการเปลี่ยนแปลงจากจังหวัดหนึ่งไปสู่อีกจังหวัดหนึ่ง การประกันคุณภาพการศึกษาและควบคุมการประเมินถือเป็นเรื่องสำคัญที่ครูต้องรับผิดชอบต่ออาชีพของตน ซึ่งต้องดำเนินไปอย่างมีเหตุผล

และกระบวนการที่ชัดเจน ในประเทศสวีเดนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการประกันคุณภาพการศึกษา จนถึงการประเมินครูในสถานศึกษาจึงเกิดการพัฒนาดังกล่าว ในประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญ และเชื่อถือกับการใช้ข้อสอบภายนอกโรงเรียนมีการควบคุมจากส่วนกลาง ในประเทศนิวซีแลนด์ ให้ความสำคัญกับการประเมินจากบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา นำระบบการสอบมาตรฐานกลาง ซึ่งอ้างอิงไปสู่การยอมรับที่เป็นมาตรฐาน และในประเทศออสเตรเลียมีการนะระบบการประเมินผลโดยใช้ข้อสอบมาตรฐาน มีการเตรียมการอย่างมีแบบแผนสู่การควบคุมคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและการศึกษาชั้นสูงต่อไป

นิวตัน เจ (Newton J, 1999 อ้างถึงใน สมชาย ใจเที่ยง, 2545, 47-48) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินผลกระทบในการตรวจสอบคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาในสหราชอาณาจักร ตั้งปี 1993 ถึง 1998 ผลการวิจัยพบว่า การใช้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ได้จากการวัดการปฏิบัติ หรือการดำเนินงานโดยองค์กรภายนอก เช่น รายงานการตรวจสอบและการประเมิน Scottish Higher Education Founding Council (SHEFC) และ Higher Education Quality Council (HEQC) การตรวจสอบและประเมินภายใน โดยคณะกรรมการตามการรับรู้และประสบการณ์ทำให้ทราบผลกระทบที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของระบบคุณภาพและวิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบและประเมินชี้ให้เห็นว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องมีการตรวจสอบและประเมินทั้งโดยภายในและภายนอก การตรวจสอบและประเมินสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เป็นเรื่องที่สามารถทำได้ 2) การปรับปรุงคุณภาพสำหรับบุคลากรมีขอบเขตที่กว้าง ดังนั้นจึงไม่สามารถแยกส่วนของการปรับปรุงให้เป็นอิสระออกจากระบบการประกันคุณภาพได้ 3) การปรับปรุงคุณภาพสำหรับผู้เรียนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งกว่าการปรับปรุงและพัฒนาบุคลากร 4) ควรมีการเพิ่มหรือขยายการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพออกไปอย่างกว้างขวางเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงานต่างๆ

ไนเลอร์ (Nailor, 2000 อ้างถึงใน สมชาย ใจเที่ยง, 2545, 48) ได้ศึกษาการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนในอนาคต พบว่า การปฏิรูปโรงเรียนมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสำเร็จแก่นักเรียน ครูแนะแนวควรชี้ให้เห็นบทบาทการปฏิรูปด้านการศึกษา เพื่อเป็นการช่วยส่งเสริมภูมิศาสตร์การเรียนในโรงเรียน การแสดงการศึกษาของโรงเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว การบริหารส่วนบุคคลของนักเรียนตัวแทนต่างๆ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามบริบทต่างๆ กัน ซึ่งการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตได้รับการพัฒนาเต็ม

ตามศักยภาพทำให้ผู้รับบริการและสังคมพึงพอใจ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านไสโป๊ะ โดยใช้กรอบการประเมินตามกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ สำหรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านไสโป๊ะต่อไป